

988
OM RECHT EN WAARHEID

EEN WOORD VAN TOELICHTING
EN LEIDING

DOOR

DS. H. DANHOF EN DS. H. HOEKSEMA

Leonard Vermeer

OM RECHT EN WAARHEID

EEN WOORD VAN TOELICHTING
EN LEIDING

DOOR

DS. H. DANHOF EN DS. H. HOEKSEMA

OM RECHTEN WAARHEID

THE WORLD HAS NOTHING

TO LEARN

...

AMERICAN ...

DALM PRINTING CO.
... PRINTERS ...
KALAMAZOO, MICH.

INLEIDEND WOORD

Hierdoor biedt de Publication Committee of the Reformed Free Publishing Association aan de broeders en zusters in de Christelijke Gereformeerde Kerk, en voorts aan alle belangstellende mede-christenen, de tweede brochure aan, die, gelijk beloofd werd met de verschijning van LANGS ZUIVERE BANEN, volgen zou op dit geschrift, dat zoo gunstig werd ontvangen en door de lezers en lezeressen met instemming en dank werd genoten.

In OM RECHT EN WAARHEID wordt vooreerst een Historische Toelichting gegeven van de Kwestie der Gemeene Gratie onder ons; dan die, door eenige tegenstanders tot twistzaak gemaakte, kwestie nader aangeduid, zooals ze op het Synodale Agendum werd gebracht en ter tafel zal komen; vervolgens een Protest van Ds. Hoeksema, bij de Synode in te dienen, voorgesteld en verklaard; en eindelijk de redenen aangegeven, die hebben geleid tot aanvankelijk geslaagde pogingen voor het uitgeven van een maandblad, en de beginselen verduidelijkt, die aan den inhoud van dit tijdschrift zullen ten grondslag liggen.

Werd het voorgaande vlugschrift onzer Vereeniging geroemd om den rustigen gang der voorstelling, den klaren inhoud, en den gemakkelijk te volgen stijl, naast het nette uiterlijk, — in de nu hier aangeboden en noodzakelijk geworden bladzijden leveren de auteurs niet minder goed werk, al is de aard van dit verweerschrift eenigszins verschillend van zijn voorganger.

De vermelding van de enkele feiten alleen, die den loop van den Gemeene Gratie strijd in de pers en in kerkelijke vergaderingen tot heden kenmerkten, moet den eerlijken en onbevooroordeelden lezer, die minder "op de hoogte" mocht zijn met het proces der dingen en met de houding der aanvallers, reeds genoegzaam doen zien, welke kromme wegen "aan de andere zijde" hier en daar werden ingeslagen.

Terwijl het Protest, dat het derde hoofdstuk uitmaakt van

dit boekje, zeker ook wel voldoende aanleiding geeft om te spreken van een "schrikkelijke verwringing der dingen", door de broeders die meenen, dat de schrijvers van onze uitgaven "niet langer behooren te leven" als Bedienaars des Goddelijken Woords in onze kerken.

In verband met het eerlang op te richten maandblad wordt, — nadat een alleszins rechtmatige bestraffing wordt toegediend aan Ds. E. J. Tanis, die laf en onmannelijk schuilevinkje speelde, toen door hem onbesuisd en onredelijk aangevallen en zwartgemaakte broeders herhaaldelijk om eerherstel kwamen vragen bij hem — een ernstig woord en kloek getuigenis uitgesproken aangaande het toekomstig streven der beide om der Waarheid wil kwalijk bejegende leeraars, dat zeker niet zal nalaten een goeden en blijvenden indruk te maken op het God alleen vreesende en naar Hem vragende gemoed. Moge door de lezing van dit openlijke en dringende verzoek aan onze kerkelijke leer- en regeerkringen om recht te oefenen en waarheid te betrachten, en door het rustig overdenken van de geschetste historie met het geboden program van beginselen en actie, bekeering tot de rechte sporen bevorderd worden, en het volk des Heeren zich sterken in God hunnen Koning. Hem dankende voor de Wacht van Zijn Woord en van die bij de zuivere leer die nog onder ons gevonden wordt.

THE PUBLICATION COMMITTEE:

G. VOS
G. VAN DEN BERG
W. VERHIL
A. VAN TUINEN
J. H. VAN DER VENNE
G. VAN BEEK

HISTORISCHE TOELICHTING VAN DE KWESTIE
DER GEMEENE GRATIE ONDER ONS

Reeds ettelijke jaren verleden begonnen we onze bezorgdheid te openbaren aangaande de eenheidsbeweging der geesten, zoowel in onderscheidene landen van Europa, als in Amerika, de Gereformeerde kringen niet geheel uitgezonderd, en drongen er op aan, dat tegenover de synthese de antithese krachtiger op den voorgrond zou worden geplaatst. We duchtten gevaar van leuzen en onderscheidingen en indeelingen, als: "The Fatherhood of God and the Brotherhood of Man", "Religion and Culture", "Zoo zijn wij met de wereld één, en hebben we onze cultuurtaak niet als geloovige, maar als *mensch*", "Antithese in het geestelijke, uit den wortel der wedergeboorte, en synthese op het terrein des natuurlijken levens", "Het zal voortaan vooral de roeping zijn om de volksziel voor het leerstuk der Gemeene Gratie toegankelijk te maken", enz. Inzonderheid waren we beducht voor de gewijzigde mentaliteit bij de jongeren, de veranderde zielegesteldheid en levensbeschouwing onder de jongere generatie, ook in Gereformeerde kringen. Tusschen "de ouderen" en "de jongeren" bestaat vooral dit verschil, dat de eersten zekerheid hebben voor hunne levensbeschouwing en levenshouding in de H. Schrift als het gezaghebbend Woord van God, terwijl de laatsten slechts willen gesproken hebben van waarschijnlijkheid, naar den gezaghebbenden maatstaf van het algemeen-menschelijke. Zij zoeken door zelfstandig wetenschappelijk onderzoek en vrije vergelijkende studie van verschillende godsdiensten, stelsels en stellingen, eene leer samen te stellen, die voldoet aan de eischen van de publieke opinie van onzen tijd. Dit oefent natuurlijk ook invloed uit op iemands Schriftbeschouwing en Schriftstudie. Terecht wordt er dan ook reeds in onze kringen gesproken van "Tij-kentering in de O. T. Wetenschap". Men

koppelt "Bijbel" aan "Babel", plaats "Hellas en Israël", "Athene en Jeruzalem", "Plato en Jesaja", "De wijsheid der wereld en de dwaasheid des kruises" naast elkander, en stelt het Christendom voor als de synthese der volkeren. "Alle volken hebben steenen aangedragen voor den opbouw van het Christendom. Hellas en Jeruzalem hebben 't reuzenaandeel daarin bijgedragen." Deze strooming vervult ons met angst. Dit streven naar synthese moet, naar onze volle overtuiging, onverbiddelijk, beide: theoretisch en practisch, uitloopen op wereldgelijkvormigheid. Strikt genomen, staat o.i. tusschen het vorige geslacht en het tegenwoordige de Schrift als Gods Woord.

Nu willen *wij* bij de Schrift leven. En in het licht van Gods Woord begeeren we ook te letten op de teekenen der tijden. Geeft men nu acht op wat gaande is, dan ziet men, hoe heel de menschelijke samenleving, in dieperen en mystieken zin, staat in het teeken van de synthese. Men leeft uit de idee van de volkereneenheid. In staatkundigen zin wordt heil gezocht in een wereldwijd verbond der volkeren. En de H. Schrift leert ons o.i., dat het ook op maatschappelijk gebied zal komen tot wereldorganisatie. Terwijl op het gebied van den arbeid vooral nu reeds schier alles geregeld wordt door wetten, die internationale erkenning ontvangen. Waar ten slotte nog bijkomt, dat telkens met meerderheid van stemmen beslist wordt tot de invoering van allerlei "social reforms", rakende de opvoeding en het schoolonderwijs, de zedelijkheid en den godsdienst. Kon nu de meerderheid der menschen, alsmede de overheid, in dit alles rekening houden met God en Zijn Woord, zoo ware hier weinig tegen in te brengen. Men zou slechts te rekenen hebben met de vrijheden van het individu. Immers, de kinderen van Adams geslacht zijn allen één in den wortel van hun natuurlijk bestaan. De band der gemeenschap moet trekken. Doch dat kan juist niet. Want geestelijk zijn de menschenkinderen twee. Men leeft uit tweeeërlei geestelijk levensbeginsel. En nu ligt het bange feit er toe, dat de meerderheid der menschen niet Godvreezend is. Gods volk is slechts een klein kuddeke. Terwijl ook de overheid vaak tegen Gods ordinantiën handelt. Geeft men nu onder

deze omstandigheden van de zijde van Gods volk toe aan den eenheidsdrang van de natuurlijke gemeenschap en saamenhoorigheid van ons geslacht, geheel afgedacht nog van het bedenken des vleesches, dat is, het streven des zondaars, dat vijandschap is tegen God; dan raakt men van eigen geestelijken levenswortel af, de antithese wordt weggedoezeld, en men leeft mede het van God afgeweken wereldleven. Dat is langs de lijn der synthese eenvoudig onvermijdelijk. En wel het allerminst tegen het einde dezer bedeeeling. Immers, volgens Gods Woord zal de ware dienst des Heeren steeds verminderen. Wel blijft er een schijn van godzaligheid; maar de ongerechtigheid zal vermenigvuldigd worden, en de liefde van velen verkouden. Er komen zware tijden. De mensch der zonde moet openbaar worden; en dan komen Gog en Magog, en hunlieder gezelschap. Eerst daarna slaat het uur onzer finale en volkomene verlossing van alle macht des vijands.

Dat moeten de geloovigen elkander zeggen. Zij moeten opgewekt worden tot de uiterste volharding in den geestelijken strijd. De geloovige moet weten, niet wat menschen zeggen, of wat hij zelf liever zou wenschen, maar wat God wil, dat hij zal doen en laten. Daartoe is noodig inzicht in Gods Woord; alsmede een ernstig voornemen om er niet van af te wijken. Ook de wil tot zelfverloochening is noodig. Alleen wie zijn leven zal willen verliezen, om Christus wil, zal hetzelfde vinden. En voor zelfonderzoek moet niet worden gevreesd. Er moet nauwkeurig worden gelet op de verkeerdheid van eigen hart en de verdorvenheid van het menschelijke leven. Ons gansche leven: neiging, voorstelling, begeerte, gedachte, woord en handeling, moet opkomen uit den wortel der wedergeboorte, het beginsel der ware liefde. Wie een vriend der wereld wil zijn, is een vijand Gods. De geloovige is een vriend van God, en daarmee een vijand van het gansche rijk der duisternis; en moet alszoodanig optreden in deze tegenwoordige wereld, met hartelijk vertrouwen op God en ziende in Zijn Woord alleen. De behartiging van de zake van den Zone Gods is zijn levens-taak. Hij is van de partij des levenden Gods. Gods kind is Gods vriend.

Deze leidende verbondsgedachte hebben we dan ook trach-

ten te ontwikkelen in artikelenreeksen, redevoeringen, en inzonderheid, in hare meest fundamenteele strekking, in: "De Idee van het Genadeverbond." Wij hebben de idee van de "absolute antithese" in onze wereldbeschouwing op den voorgrond geplaatst, speciaal tegenover het voortdurend ijveren van zekere zijde voor eene beschouwing van de verhouding van Gods volk en de Gode vijandige wereld, die o.i. de onze niet mag zijn. Dat was in 1919, en vóór dien tijd.

Het boven aangeduid referaat werd geleverd op speciaal verzoek van de algemeene predikanten conferentie te Grand Rapids, Michigan, en met dien verstande, dat er voor hetzelfde gehoor, den daarop volgenden avond, den 5den Juni, 1919, eene gelijksoortige redevoering zou gehouden worden, waarin de synthetische lijn, in eenigszins fundamenteelen zin, zou worden getrokken; opdat men zodoende mocht komen tot klaarder inzicht betreffende de verhouding van kerk en wereld. Wegens de ongesteldheid van Ds. J. Groen heeft men toen aan dat laatste echter geen uitvoering kunnen geven.

Doch ook sedert dien tijd is zulks nog niet geschied. Tot nog toe heeft niemand de gemeenschap van de geloovigen en ongelooovigen, in kort bestek en langs vaste Schriftuurlijke lijnen, systematisch-theologisch toegelicht. Men heeft niet op den ingeslagen weg kunnen voortgaan. Voor eene tweede vergadering, waartoe met gemeen accoord besloten was, waren eenvoudig geen sprekers te vinden. De synthetische lijn werd niet aangegeven. En voor de zwakke poging om langs de antithetische lijn onze verhouding tot God en de Gode vijandige wereld toe te lichten had men destijds lof. De negatieve critiek bleef bijna geheel uit. Ook, toen ongeveer een jaar daarna, in 1920, het referaat in druk verscheen.

Wel mag dit niet worden aangemerkt als bewijs van hartelijke instemming met alles, wat gezegd werd; maar toch duchten we geen tegenspraak, als we beweren, dat niemand zou gedacht hebben aan critiek op ons betreffende hetgeen we schreven, of spraken, vóór de Synode van 1920, — daarvoor spreken de historische feiten eenvoudig te duidelijk —, ware het niet geweest vanwege de zaak van Dr. Janssen.

Lichten we deze historische feiten allereerst een weinig nader toe.

De Synode van 1918 benoemde Ds. H. Hoeksema als schrijver voor de rubriek "Our Doctrine" in "The Banner"; en op de Synode van 1920 werd hij daartoe herbenaemd. Nu heeft nog nooit iemand aangetoond, zelfs niet beweerd, dat er ook maar eenig wezenlijk verschil zou bestaan tusschen zijn schrijven gedurende het eerste en het tweede tweetal jaren. Evenwel ligt het feit er toe, dat er vóór 1920 van critiek op Hoeksema's artikelen geen sprake was, terwijl op de Synode van 1922 van Classis Hudson de volgende instructie werd ingediend:

"De Synode zorge, dat onder de artikelenreeks "Our Doctrine" in *The Banner*, geen belangrijke stukken der leer geloochend worden, zooals thans geschiedt."

Natuurlijk kon de Synode op deze instructie niet ingaan, omdat geen bewijs werd geleverd voor wat Classis Hudson beweerde; maar hoe moet dit zonderling verschijnsel alszoodanig worden verklaard? Wat heeft aanleiding kunnen geven tot het indienen van deze instructie? Afdoende valt deze vraag natuurlijk niet te beantwoorden, maar wel kan worden gewezen op bepaalde feiten.

Reeds in 1919 kwam er bij het Curatorium een bede in, om het onderwijs van Dr. Janssen te onderzoeken. Het Curatorium bemoeide zich een- en andermaal met de zaak, zonder echter aan het eigenlijk verzoek te voldoen, en zoo werd in 1920 dezelfde bede gericht aan het adres der Synode. Ook de Synode echter voldeed niet aan het eigenlijke verzoek, doch stelde zich tevreden met het beoordeelen van de verschijnselen, waarop gewezen werd in het verzoekschrift der vier Professooren. En naar dien maatstaf oordeelde de Synode, dat Dr. Janssen als Professor kon en moest worden gehandhaafd. Doch dit besluit gaf geen bevrediging. Spoedig werd er op gewezen, dat aan het verzoek, om het onderwijs van Dr. Janssen te onderzoeken, nòch door het Curatorium, nòch door de Synode was voldaan. En tevens werd van verschillende zijden aangetoond aan de hand van aanhalingen uit de immer meer bekend geworden "Student notes", dat een onderzoek wel wezenlijk noodzakelijk was.

Dat geschiedde ook door Ds. H. Hoeksema. Veroordeelen deed hij Dr. Janssen niet; maar wel gaf hij zijne bezwaren te kennen, en vroeg om wegneming daarvan.

Dr. Janssen ging in zijn antwoord aan Hoeksema op de geopperde bezwaren evenwel niet in, doch viel hem daarentegen aan met de beschuldiging van ongereformeerdheid. Hoeksema zou niet kunnen oordeelen over het onderwijs van Dr. Janssen, om de eenvoudige reden, dat hij zelf — Hoeksema — niet zuiver stond in de leer, maar Doopersch was. Immers, Hoeksema ontkennde het bestaan eener algemeene genade. Hoeksema liet zich echter niet van den rechten weg afbrengen; doch bleef sterk aandringen op een onderzoek van Dr. Janssen's onderwijs.

Intusschen bleef kerkelijke actie niet uit. Op de herfstvergadering van Classis Grand Rapids West werd door Broadway's kerkeraad een protest ingediend tegen het besluit der Synode van 1920, met verzoek om adhaesie en doorzending naar de volgende Synode. De Classis benoemde eene commissie, om haar van advies te dienen. Innerlijke verdeeldheid dezer commissie was oorzaak, dat zij met haar officieel rapport niet tijdig gereed kon komen. Wel echter hadden een viertal leden, die door de commissie uit haar midden waren aangewezen, om de Janssen-zaak uit een formeel en materieel, en uit een positief en negatief oogpunt in te denken en toe te lichten, hunne verscheidene rapporten ingediend. Het rapport van Ds. H. Danhof, waarin het standpunt, waarop Dr. Janssen zich plaatste, en de beginselen, waarvan de Professor bij zijn onderwijs uitging, werden afgekeurd, werd het eerst en op tijd uitgebracht. Geruimen tijd na den gezetten datum, 1 April, 1922, verscheen het rapport van Ds. G. Hoeksema, dat dezelfde punten raakte, doch den Professor verdedigde, en tevens duidelijke sporen vertoonde van critiek op eerstgenoemd rapport. Terwijl zeer korten tijd daarna, schoon de rapporten nooit officieel door de classicale Janssen-commissie als een geheel waren overgenomen, en zonder eenige lastgeving of vergunning daartoe door deze commissie verstrekt, er copïes van Danhof's rapport, geheel buiten diens weten en willen om, werden gelegd in de handen van Dr. Janssen en zijne vrienden

— Zie : Synodale Conclusies, door Dr. R. Janssen, bl. 32, 33 — en Ds. G. Hoeksema's rapport, naar zakelijken inhoud, werd gepubliceerd in "Religion and Culture".

Sedert dien tijd heeft ook Ds. Danhof zich den naam van Anabaptist moeten laten welgevalen.

De zaak werd echter steeds meer ingewikkeld. Intusschen toch had het Curatorium, op ernstigen aandrang van minstens acht Classes, ook de zaak ter hand genomen: Dr. Janssen een jaar vacantie gegeven, en een commissie benoemd, om het onderwijs van Prof. Janssen te onderzoeken en tegen het midden van Febr., 1922, daarover rapport uit te brengen. In die commissie van zeven kregen ook Dss. Danhof en Hoeksema zitting. Deze commissie belichaamde de resultaten van haar onderzoek van het onderwijs van Dr. Janssen in een meerderheids- en minderheids-rapport. En op grond van dit onderzoek sprak het Curatorium als zijn oordeel uit, "that such teachings are unsatisfactory and not desirable for our School". Dit besluit van het Curatorium werd opgezonden naar de Synode van 1922. En het finale slot van het Synodaal onderzoek, op de basis van de genoemde rapporten, is geweest, dat met bijna algemeene stemmen werd besloten tot de afzetting van Prof. Janssen op grond van insubordinatie en ongereformeerdheid in de leer.

Dat plaatste de verdedigers van Dr. Janssen in eene zeer moeilijke positie. Oorspronkelijk toch had de Professor het voorgesteld, alsof er slechts enkelen, — waarvan Ds. H. Hoeksema en Ds. H. Danhof dan wel de voornaamsten waren, — in onze kringen gevonden werden, die tot het Anabaptisme overhielden. Die enkelingen, die zelf niet Gereformeerd waren, konden hem, die zich langs zuivere banen voortbewoog, niet verstaan; en waren juist daarom onbevoegd zijn onderwijs te beoordeelen. Doch de Christelijke Gereformeerde Kerk, zoo meende hij, zou toch nog wel zuiver staan in de leer. Dit laatste kon echter op zijn ingenomen standpunt moeilijk meer worden staande gehouden, toen de groep van bezwaarden steeds grooter werd, en ten slotte de kerken in Synode vergaderd zich over zijn onderwijs uitspraken, geheel in den geest van de vermoedens der vier Professoren, de opinies van

leeraars, als: H. J. Kuiper en H. Danhof, het meerderheids-rapport, en het oordeel van het Curatorium. Reeds geruimen tijd vóór de Synode had Dr. Janssen dan ook reeds een aantal bezwaren ingediend bij het Curatorium, tegen het onderwijs van de vier Professoren. Prof. Berkhof, was volgens hem, niet vrij van Rationalisme; Prof. Heyns' verbondsbeschouwing deugde niet; en de Professoren Ten Hoor en Volbeda waren Doopersch, niet wezenlijk verschillend van Danhof en Hoeksema. Allen waren Luthersch in hunnen Schriftbeschouwing. De wortel van al die dwalingen moest eigenlijk bij Ten Hoor gezocht worden. Hij, Ten Hoor, — was hij niet steeds geweest een felle tegenstander van Kuyper? — stond niet zuiver in het stuk der gemeene gratie. Van hem hadden al de anderen de verderfelijke dwaling der zestiende-eeuwsche Dooperschen. Ook zelfs Prof. Volbeda, hoewel deze den hoogsten academischen graad in de godgeleerdheid behaalde te Amsterdam. Toen echter het Curatorium, na grondig onderzoek van dit alles, uitgesproken had, dat de door Dr. Janssen ter sprake gebrachte zaken, niet vielen onder de termen van onze officieele Gereformeerde Confessie, en dat het onderwijs der vier Professoren geenszins ongereformeerd mocht geheeten worden, lag het voor de hand, dat de Professor wel moest besluiten, dat, aangezien de curatoren vooraanstaande leiders van ons volk zijn, er in ons kerkverband twee richtingen bestaan, — en dat daar dan wel broodnoodig op moest worden gewezen. Zulks deed hij in zijn: "De Crisis in de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika". Daarin werd beweerd, dat er reeds langen tijd twee stroomingen hadden bestaan in ons kerkverband; doch het was nu gekomen tot een rijpingsproces. In betrekkelijken korten tijd waren de kerken gekomen in "eene onuitsprekelijk groote crisis". Tegenover het veelal ongereformeerd standpunt van de vier Professoren, predikanten, als: H. J. Kuiper, H. Hoeksema en H. Danhof, en onderscheidene Curatoren, die de "Anabaptistische dwaalleer, namelijk, de loochening der Gemeene Gratie, zijn toegedaan"; — verhieven maar weinige getrouwen de banier van de Gereformeerde leer der "Algemeene Genade". Hoe zou onder zulke omstandigheden iemand het Gereformeerde denken in rapport

kunnen brengen met het bewustzijn van een nieuw geslacht, het geslacht met een nieuwe mentaliteit en met veelal andere behoeften dan het vorige geslacht. In dien geest schreef Dr. Janssen. Doch hem werd geantwoord door de vier Professoren en vier predikanten in hun: "Waar het in de zaak Janssen om gaat", dat het niet ging over de leer der gemeene gratie, maar over het onderwijs van Prof. Janssen; en dat "*indien de synode van 1922 het onderwijs van Dr. Janssen zou veroordeelen, dan veroordeelt de eene partij de andere niet, maar dan veroordeelt de kerk het onderwijs van één harer professoren als ongeformeerd*". En zoo is het geschied.

Wat nu? Op het standpunt van Dr. Janssen en zijne vrienden lag de conclusie voor de hand, dat de Christelijke Gereformeerde Kerk in Amerika was verzeild geraakt in eene ziekelijke, anabaptistische strooming, en dat den getrouwen niet veel meer overschoot dan te gaan "doleeren". Dat was immers meer gedaan. Daarvan werd dan ook een tijdlang wel gemompeld. Chicago werd een geschikte plaats geacht voor het openen van een Seminarie. En men mocht toch immers vertrouwen, dat waarheid en gerechtigheid in het eind zouden zegevieren. Doch dan zou men toch zeker moeten trachten, om het volk uit zijne dommeling te doen ontwakken. Wat lag dus meer voor de hand dan dat Dr. Janssen brochures zou schrijven.

Zijn "Nommer 1" verscheen dan ook reeds in November, 1922, onder den titel: "Het Synodale Vonnis en zijne Voor geschiedenis Kerkrechterlijk Beoordeeld".

Hierin werd betoogd, dat de Synode in hare behandeling van de Janssen-zaak niet had gehandeld naar de algemeene "Gemeene Gratie rechts- en zedelijkheidsbeginselen voor het Kerkrecht" en "voor de Kerkelijke praktijk." De hoofdaanval wordt in deze brochure minder gericht op Hoeksema en Danhof, ofschoon herhaaldelijk beweerd wordt, dat zij belangrijke stukken der Gereformeerde leer loochenen, en de consequenties trekken van het onderwijs hunner leermeesters: de vier Professoren; doch zij verschillen daarin toch niet wezenlijk van de Professoren: Ten Hoor, Heyns, Berkhof en Volbeda, en minstens een dozijn andere predikanten, die met

namen genoemd worden;— dan wel tegen de leeraars: H. J. Kuiper, H. Keegstra en J. Manni. Vooral in betrekking tot hen wordt gewag gemaakt van onrechtvaardige, onkerkrechtelijke, en zelfs immoreele handelingen. Wel zondigde onze Kerk, volgens Janssen; zelfs “*tegen beter weten in.*” En ook was de loochening, of althans de miskenning van de leer der gemeene gratie bij schier al de afgevaardigden ter Synode schering en inslag. Maar speciaal met het oog op de handelwijze van Ds. H. J. Kuiper haalt Dr. Janssen uit Art. 36 onzer Belijdenis aan de woorden: “We detest the Anabaptist . . . . . who would subvert justice . . . . . and confound that decency and good order which God hath established among men.”

Deze brochure sloeg niet in. Dat kon niet wel ook. De veroordeeling raakte zoo goed als de geheele Synode. En de gronden, waarop zij rustte, konden den toets der critiek niet doorstaan. Gelijk in “De Wachter” werd aangetoond. Terwijl tevens het vreemd verschijnsel onverklaard bleef, dat Dr. Janssen, eerst nadat hij zichzelf onttrokken had, en nadat de Synodale beslissing gevallen was, dit alles meende te moeten uitspreken.

Hetzelfde geldt van “De Synodale Conclusies” van de hand van Dr. Janssen, September, 1923. Er werd in de breede kringen van ons volk zeer weinig kennis genomen van deze nieuwe brochure. In de rubriek: boekbeoordeling, werd er geen melding van gemaakt. Waartoe zou dat ook hebben kunnen dienen? Immers, ook nu weer beoordeelde Dr. Janssen alles naar den maatstaf der gemeene genade. Had de Synode zich op het standpunt der gemeene gratie geplaatst, zij zou in haar onderzoek en beoordeeling van het onderwijs van Dr. Janssen tot een ander resultaat zijn gekomen. —Dit laatste stemmen wij natuurlijk van harte toe.— Maar dat deed de Synode niet. Omgekeerd, volgens Dr. Janssen, is “hetgeen oorspronkelijk de uitspraak was van een dwalenden predikant (Ds. Danhof); hetgeen *daarna* de uitspraak werd van dwalende, veelal persoonlijk bevooroordeelde predikanten als Dss. H. Hoeksema, H. Danhof, H. J. Kuiper, J. Manni (Meerd. sectie); en hetgeen later — ter Synode — de uitspraak werd van eene ongehoorde, veelal bevooroordeelde en dwalende sub-

committee — door de Synode overgenomen." En dit betrof juist speciaal het standpunt, waarop een Professor aan onze Theologische School zich heeft te plaatsen, ook naar het Reglement en het Formulier daarvoor zijnde. Feitelijk staat, volgens Janssen, de huidige kwestie derhalve zoo, dat hij, Dr. Janssen, zich als Professor aan onze School in zijn onderwijs plaatste op het standpunt der wetenschap, hem door de Gemeene Gratie geboden, en dat Ds. Danhof in zijn beoordeeling van het onderwijs van Dr. Janssen zich plaatste op het standpunt des geloofs: van het geloof in de H. Schrift als Gods onfeilbaar Woord. Het is dus feitelijk een verschil van standpunt tusschen Dr. Janssen en Ds. Danhof. En dat verschil, nader toegespitst, komt dan hierop neer, dat Dss. Hoeksema en Danhof staande houden, dat het standpunt der wetenschap, hem, Janssen, volgens zijn zeggen, geboden door de Gemeene Gratie, niet alleen ongeoorloofd is voor een theologisch Professor aan onze School, maar tevens onmogelijk, omdat de grond, dat is, de gemeene gratie, daarvoor ontbreekt. De Synode kon dus wel oordeelen over Janssen's onderwijs, en dat veroordeelen, zonder de kwestie van het al of niet bestaan eener gemeene gratie aan te raken; gelijk zij metterdaad deed. En ook konden vele anderen, ofschoon door Janssen beschuldigd van Doopersche dwaalleer, zooals b.v. Ten Hoor en Volbeda, wel blijven zeggen, dat, ofschoon zij zich niet kunnen vinden in de zienswijze, laat ons zeggen van Kuyper, in zake de gemeene gratie, zij toch het bestaan eener gemeene genade niet ontkennen. In 't abstracte kan dat wel. En het Synodaal besluit kan ook heel goed worden gehandhaafd. Terwijl tevens de algemeene beschuldigingen van Doopersche dwaling en ziekelijkheid en ongereformeerdheid dienen te worden ingetrokken. Het verschil tusschen Dr. Janssen en ons betreft den grond voor het standpunt der wetenschap.

Sommigen van de vrienden van Dr. Janssen schijnen dit wel zoo ongeveer te hebben gevoeld. Ds. J. K. Van Baalen althans, ofschoon hij in het najaar van 1922 nog niet kon oordeelen over het onderwijs van Dr. Janssen, en derhalve ook nog geene volkomene zekerheid bezat aangaande de juistheid van het Synodale vonnis betreffende dat onderwijs; kiest voor

zich, van zijn standpunt uit bezien, het zekere voor het onzekere. Neen, heel de Synode veroordeelen doet hij niet, althans nu nog niet. Maar wel is hij zeker, dat de loochening der gemeene gratie Doopersch is. Zij, die dat doen, zullen zelfs niet zuiver het Evangelie kunnen bedienen. Dat moet zijn de consequentie, ook al is het, dat de gemeenten, waarin het Woord door hen bediend wordt, zulks niet merken. En daarom roept Van Baalen hen dan ook aanstonds toe, dat zij zich van de dwaling huns wegs zullen hebben te bekeeren.

De aangevallenen hebben echter de stoutheid in hun: "Niet Doopersch Maar Gereformeerd" hun voorloopig bescheid Van Baalen aan te bieden. Zij kaatsen den hun toegeworpen bal terug. Neen, zoo antwoorden zij, de prediking des Evangelies kan niet alleen niet rusten op den grondslag eener algemeene genade, dewijl zulks bij gevolgtrekking noodwendig zou moeten leiden tot Arminianisme en Pelagianisme, in elk geval tot de leer van een Christus voor alle menschen, hoofd voor hoofd, ziel voor ziel, in voorwerpelijken zin, derhalve tot semi-pelagianisme; maar ook moet in de bediening van het volle Woord Gods nadruk gelegd worden op de negatieve zijde van de goddelijke praedestinatatie, namelijk: de verwerping. De volle raad Gods moet worden verkondigd. En hoezeer wij nu ook naar wijsheid hebben te handelen, zoo mag men zich toch geenszins schuldig stellen aan de verwerping der verwerping, gelijk zulks in de praktijk maar al te dikwijls geschiedt.

Hiermede was de kwestie der gemeene gratie onder ons feitelijk teruggeleid tot de leer van 's menschen vrijen wil.

Dat was het misschien, wat Dr. V. Hepp, Prof. aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, deed denken aan een misverstand. Zeker, wanneer iemand de kwestie der gemeene gratie verwacht met de leer van een vrijen wil bij een onherboren zondaar, dan is dat metterdaad misverstand. Doch zulk misverstand was er bij ons niet; en daarom had Dr. Hepp dan ook geen recht, om in zijn: "Misverstand" met betrekking tot ons van misverstand te spreken. Zeker, er was ongetwijfeld bij dezen en genen wel misverstand in 't spel, en Dr. Hepp had wel het recht daarop te wijzen; maar hij had ook ons eerst moeten hooren en daarna de zaak der gemeene gratie, waar het om gaat, met

ons moeten bespreken. En dat laatste ook in 't licht van hetgeen hij zelf heeft geschreven. Doch daar kwam niet van. Ook niet, toen wij ons "Van Zonde en Genade" in 't licht gaven, en dit werk door Ds. Van Baalen beantwoord werd door zijn: "Nieuwigheid en Dwaling." Ook toen nog bleef Dr. Hepp de kwestie alszoodanig ontwijken; en wierp zich onbescheiden en eigenmachtig op als scheidsrechter en adviseur. En daar had feitelijk niemand iets aan, uitgenomen dan dezulken onder ons, die zelf geen kans zien deze kwestie tot eene goede oplossing te brengen, en daarom wel genegen zijn, om advies van anderen aan te nemen, vooral als de aanbieding kosteloos geschiedt door een Professor van de "Vrije".

Tot deze groep behoort Ds. Zwier, blijkens zijn artikel: "Niet te heet van stal loopen", in "The Witness", Mei 1924. Meer dan een Synodale commissie voor deze zaak zou hij niet willen. En meer wil waarschijnlijk ook de "Editorial Staff" van "The Witness" niet. Omdat de zaak, zooals men zegt, en zooals Hepp zei, nog niet voldoende is doorschouwd. Iets definitiefs biedt deze groep ons niet, evenmin als Hepp. De Synode zal aan hare commissie wel niet een bepaalde opdracht kunnen medegeven; de commissie zal waarschijnlijk zelf alles van den grond op moeten opbouwen.

Doch zoo denken anderen er niet over. Wat en hoedanig ook de gemeene genade zij, zoo redeneert men in zekere kringen, verandert toch eigenlijk niets aan de zaak uit een kerkrechtelijk oogpunt. Wij kunnen dat voorloopig heel goed onbepaald laten. Feit is toch — al is dat feit ook onbewezen — dat er eene gemeene gratie is. Welnu, zulks wordt immers stoutelijk door Hoeksema en Danhof ontkend, en dientengevolge, — die conclusie is toch immers op ons standpunt der gemeene gratie volkomen gewettigd —, is het onmogelijk, dat zij zuiver zouden kunnen zijn in de verkondiging des Heiligen Evangelies. Waartoe dan nog langer gearzeld? Men kan hen in den kerkelijken weg aanklagen, en vervolgens behandelen, indien zij zich niet bekeeren. Indien zulks noodig geoordeeld wordt, kan de Synode wel eerst uitspreken, dat er gemeene gratie is, vervolgens de broeders vragen, of zij zulks ook belijden, en

dienovereenkomstig preeken, en — bij ontkenning daarvan —, hen uit het ambt zetten; om dan vervolgens rustig voort te arbeiden aan de nadere formuleering en kerkelijke vaststelling van het dogma der gemeene gratie. Eigenlijk doet de wijze er minder aan toe. Allerlei wegen zouden kunnen bewandeld worden. Hoofdzaak is maar, dat er werk van gemaakt wordt. en dat liefst zoo spoedig mogelijk; want er is beroering in onze kerken. Het moet ons toch te doen zijn, om den vrede der kerken te herstellen.

Men is het er blijkbaar over eens, dat Danhof en Hoeksema bij volharding in hunne ontkenning van het bestaan eener gemeene gratie uit het ambt dienen gezet te worden; doch de manier van optreden tegen hen is kennelijk overgelaten aan de onderscheidene personen, die zich geroepen achten tot het doen van den eersten stap. En ook waarborgen onderscheidene wijzen wellicht beter de bereiking van het voorgestelde doel. Hoe dit zij, men trad op verschillende wijzen tegen Hoeksema en Danhof op.

Doch hierover straks nader.

Zoo hebben we dan hiermede aangetoond, hoe men de oorspronkelijke kwestie der gemeene gratie, — die zich practisch onder den drang der omstandigheden van de Janssen-zaak op den voorgrond drong als een punt van fundamenteel verschil betreffende den grondslag van het zoogenaamde wetenschappelijke standpunt, waarop de Professor zich plaatste, als hij theologisch onderwijs gaf aan onze Gereformeerde studenten, — veruitwendigd heeft en teruggeleid tot eene kwestie van 's menschen vrijen wil.

Wij zullen er echter bij blijven, dat de kwestie van den wil des zondaars is beslecht geworden op de Synode van 1618-'19.

En eveneens zullen wij blijven staande houden, dat er op het zoogenaamde wetenschappelijk standpunt van Dr. Janssen, al laat hij het duizendmaal rusten op den grondslag der z.g. gemeene gratie, eenvoudig geen sprake kan zijn van eenige wezenlijke Gereformeerde Godgeleerdheid.

Thans, evenwel, hebben wij te doen met de theorie der gemeene gratie, inzonderheid, zooals die is voorgestaan door Dr. A. Kuyper. Eene wezenlijke andere theorie, wat men ook

bewere, is er trouwens niet. En van Kuyper's theorie zeggen wij, dat zij den toets van Schrift en Belijdenis niet kan doorstaan. En voor onszelven handhaven wij het recht, om de lijn anders te trekken dan Kuyper die getrokken heeft. Wat is daarin onze zonde? Natuurlijk, men mag van ons verschillen, ook zelf wel eene andere voorstelling aanbieden; maar wil men ons van ongereformeerdheid beschuldigen, dan dient men eerlijke wegen te bewandelen. Doet men zulks niet, dan stelt men zich verantwoordelijk voor de gevolgen.

En ten slotte verwijzen wij voor verdere studie van het onderwerp der gemeene gratie, alsmede voor onze zienswijze betreffende bepaalde punten, die in de discussie langzamerhand op den voorgrond zijn geraakt, naar onze jongste pennevrucht: "Langs Zuivere Banen." Daarin wordt antwoord gegeven op ongeveer alles, wat in de critiek ter sprake werd gebracht. Zondert men de kwestie van 's menschen vrijen wil nu eens uit, — en die is toch immers reeds lang beslist —, wat, zoo bidden wij, zou er dan toch nog kunnen overblijven, waarmede men ook maar iets zou kunnen doen bij wijze van aanklacht tegen ons? Die wijze van doen achten we dan ook uiterst gevaarlijk. Wij moeten studie hebben, geen kerkelijke procedures. Doch men wil nu eenmaal met allerlei bezwaaren verzoekschriften en instructies naar de Synode; daarom moeten ook wij daar wel verder mee rekenen.

II

DE KWESTIE DER GEMEENE GRATIE OP DE SYNODE

Gelijk tevoren reeds gezegd werd, men trad op verschillende wijzen tegen ons op. Sommigen brachten beschuldigingen tegen ons in, en trachtten kerkelijke actie tegen ons te bewerkstelligen bij kerkeraad, classis en synode. Een enkele richtte in onze tegenwoordigheid, doch zonder ons, in betrekking tot ons, met approbatie der classis, een verzoekschrift tot de synode. Terwijl anderen met onderscheidene instructies ter synode denken te komen.

Van Baalen beet ook ditmaal de spits af. Misschien was daar een reden voor. Zijn "Nieuwigheid en Dwaling" bleef eenigen tijd onbeantwoord. De schrijvers van "Van Zonde en Genade" zochten gelegenheid om de critiek, die in het najaar van 1923 van verschillende zijden inkwam, in eene korte artikelenreeks, onder het opschrift: "Kort Antwoord", te beantwoorden. Tot hunne groote verwondering en teleurstelling bleek echter, dat daarvoor geene plaats was in "De Wachter". Bovendien begonnen de pennen zich toen opnieuw te bewegen. Dat was in 't begin van 1924. Zoo werd onzerzijds besloten, om voorloopig met het schrijven van eene nieuwe brochure te wachten; opdat én aan de oude én aan de nieuwe critici een wederwoord mocht kunnen gegeven worden. Mogelijk heeft dat bij Van Baalen het vermoeden doen rijzen, dat ons wederwoord aan hem op zich zou laten wachten. Hoe dit zij, in 't laatst van Januari meldde hij ons, dat hij bezwaren dacht in te dienen bij onze kerkeraden tegen onze openlijke verkondiging van ongereformeerde en onschriftuurlijke gevoelens. In zijn schrijven aan ons, gedateerd 22 Jan. 1924 sprak hij van zijne bezwaren en *die van anderen met hem* tegen onze ongereformeerde leer, en eischte hij, dat "you take back your unreformed utterances, and your slanderous remarks regarding Drs. Kuyper, Bavinck, and a host of your fellow preachers."

Zijn eigenlijke "Bezwaarschrift" arriveerde in 't begin van April. Het bevat vijf grieven van Van Baalen alleen, de anderen hadden zich blijkbaar om de eene of andere reden aan de medewerking onttrokken. Van Baalen verzekerde ons, dat niet *dit* zijn bezwaarschrift eerst door hem was rondgezonden geworden, ofschoon wel een soortgelijk geschrift; doch dit was heelemaal zijn eigen werk.

De bezwaren zijn :

- A. "Onze eerste grievé geldt de bewering van Dss. Danhof en Hoeksema, *dat God nimmer genadig, gunstig, of goedertieren gezind is jegens de verworpenen.*"
- B. "Bovengenoemd dwaalgevoelen komt voort uit eene andere dwaling, waartegen ondergeteekende ernstig bezwaar moeten uitspreken.
Dss. Danhof en Hoeksema stellen de verkiezing en verwerping op ééne lijn, en doen ze beide op dezelfde wijze uit Gods raad voortkomen."
- C. "Ds. Danhof en Ds. Hoeksema ontkennen, dat God het kwaad, de zonde, stuit of bedwingt, intoomt."
- D. "Onze vierde klacht richt zich tegen de voorstelling als zou de onwedergeborene hoegenaamd geen goed kunnen doen."
- E. "Ons vijfde bezwaar tegen het publiek optreden van Dss. Danhof en H. Hoeksema betreft de lichtvaardige en ongeoorloofde wijze, waarop zij geheele reeksen van ambtsdragere, zoowel in onze eigen kerk, alsook in de zuster-kerken in Nederland, beschuldigen van ongereformeerdeheid in de leer, en van wereldgelijkvormigheid in hun streven — hun licht alzoo voor de menschen te doen schijnen, dat zij den Vader die in de hemelen is, mogen verheerlijken."

Van Baalen eischte in zijn bezwaarschrift, dat onze kerkeraden ons in betrekking tot deze bezwaren zouden behandelen, en gaf hen daartoe dertig dagen tijd. Dit mede met het oog op de classicale vergaderingen tegen het midden van Mei.

Onze kerkeraden hebben zich toen gehaast eene gecombineerde vergadering te beleggen van den kerkeraad van Eastern Ave., Grand Rapids, en van den kerkeraad van Kalamazoo I, Kalamazoo, Michigan; te Kalamazoo, den 22sten April, en lieten Van Baalen weten, dat hij den 22sten April de aangeklaagde broeders, die zich daartoe hadden laten vinden, zou kunnen spreken, om dan met hen aan den avond van dienzelfden dag, met de overgeblevene bezwaren op de genoemde vergadering te kunnen verschijnen.

Men was algemeen van oordeel, dat die regeling de meest gewenschte was, en hoopte, dat ook Van Baalen zich daarin zou kunnen vinden. Doch zulks was niet het geval. Van Baalen, zooals hij schreef, wilde niet met Danhof en Hoeksema debatteeren, en evenmin wilde hij zijne bezwaren tegen hen ten overstaan van hunne kerkeraden handhaven. Wel wilde hij, zoo schreef hij later, zijn bezwaarschrift nader toelichten aan den kerkeraad alszoodanig, dat is, zonder den leeraar; doch de kerkeraad moest zijn leeraar in zake Van Baalen's bezwaarschrift behandelen.

Intusschen kwam de vergadering van Classis Grand Rapids West in 't zicht.

Op die vergadering verscheen ook Ds. Van Baalen met het verzoek, dat de Classis actie mocht nemen betreffende zijn bezwaarschrift ingediend tegen Ds. Danhof bij diens kerkeraad.

De vraag was nu, of dit bezwaarschrift onder de bovenaangegeven omstandigheden ontvankelijk kon worden verklaard.

Deze vraag werd niet beantwoord; maar Dss. Danhof en Van Baalen kwamen overeen, om eerst samen de vijf punten van bezwaar te bespreken, en om vervolgens met hetgeen er aan bezwaar mocht overblijven, na de samenspreking, samen naar den kerkeraad van Kalamazoo I te gaan. De samenspreking had plaats den volgenden dag. Resultaat was, dat Van Baalen geen enkel punt van bezwaar achterliet; maar aan het slot zei, dat hij er nog eerst wat over moest nadenken. En de vraag werd gedaan, wanneer hij den kerkeraad zou kunnen zien? Besloten werd, dat de datum zou vastgesteld worden op

den volgenden Woensdag, wanneer men elkander weer zou ontmoeten op de vergadering van Classis Grand Rapids Oost. En op die vergadering werd besloten den datum te stellen op Maandagavond van de volgende week. Bij die gelegenheid vroeg Danhof Van Baalen hem nu te willen mededeelen de nu nog overige punten van bezwaar; aangezien Van Baalen er nu over nagedacht had, en zulks een week verleden, na de samenspreking, niet was geschied. Van Baalen gaf ook nu geene punten aan, maar beloofde vóór de kerkeraadvergadering nog eerst weer bij Danhof aan huis te komen. Zulks is ook geschied. Maandagnamiddag om vier uur dertig minuten meldde Van Baalen zich aan. Nu werd hem nogmaals gevraagd zijne nog overgebleven bezwaren te willen mededeelen. Danhof wilde niet aandringen op eene tweede of verdere bespreking, omdat daarvoor nu geen tijd meer was. Hij verzocht daarom Van Baalen de bezwaren te willen opschrijven. Hier kwam evenwel niet van, omdat Van Baalen zei, dat hem de verklaring door Danhof betreffende de bezwaren in de samenspreking gegeven volkomen bevredigde; maar dat z.i. die verklaring niet overeenkwam met hetgeen Danhof, zooals in Van Baalen's beewaarschrift aangegeven, geschreven had. Danhof stelde daarop voor, om *dat* punt dan voor den kerkeraad te brengen. Van Baalen wilde daar echter niet van weten. Hij wilde het oorspronkelijke beewaarschrift voor den kerkeraad brengen, maar niet het resultaat van de samenspreking.

Op de vergadering van den kerkeraad werd de stand der kwestie voorgesteld. Feit was, zooals boven gezegd, dat de mondelijke verklaring van Ds. Danhof Van Baalen bevrediging had gegeven; maar dat, volgens het zeggen van Van Baalen, die verklaring niet overeenstemde met hetgeen geschreven werd. Waar nu deze samenspreking slechts tusschen Van Baalen en Danhof had plaats gehad, en er dus geen afdoend bewijs voor de juistheid hunner woorden kon gegeven worden, sprak Ds. Danhof het als zijne meening uit, en tevens als zijne begeerte, dat hij, Danhof, in de gelegenheid behoorde gesteld te worden, om dezelfde verklaringen te herhalen, doch nu in de tegenwoordigheid van drie getuigen, aan te wijzen door den kerkeraad, die dan aantekeningen zouden kunnen

houden; opdat aan dit geschil op de rechte wijze een einde mocht worden gemaakt en mede opdat zijn karakter in deze kwestie onaangetast mocht blijven. De kerkeraad oordeelde, dat deze begeerte zeer billijk was; en besloot Van Baalen te verzoeken haar in te willigen. Doch Van Baalen weigerde, zich beroepende op zijn recht, hem door de classis toegestaan, eene speciale vergadering van de classis te laten samenroepen. Ook had hij reeds geweigerd, om dat punt van verschil rechtstreeks voor den vollen kerkeraad te bespreken.

Zoo staat de zaak nu nog. Mocht Van Baalen nu toch eene speciale vergadering laten samenroepen, dan zou daartegen natuurlijk door den kerkeraad moeten worden geprotesteerd. De billijkheid van bovengenoemde begeerte zal toch zeker wel aan geen twijfel onderhevig zijn.

Op de vergadering van Classis Grand Rapids Oost liep de zaak wat anders. Het finaal besluit der Classis was, dat Van Baalen met zijn bezwaarschrift terug moest naar den kerkeraad. Tegen dit besluit der Classis teekende Van Baalen protest aan. Dat protest zal derhalve ter Synode komen.

Op dezelfde vergadering van Classis Grand Rapids Oost was, behalve een tweetal bezwaren betreffende de kwestie der gemeene gratie, dat naar den kerkeraad teruggewezen werd, — ook nog eene "Instructie van den kerkeraad der Christelijke Gereformeerde kerk van Kellogsville, Mich.", ook genoemd een verzoekschrift van den leeraar. Dit verzoekschrift raakt dezelfde zaak, namelijk: de kwestie der gemeene gratie, evenals Van Baalen's bezwaarschrift; maar zij verschilt daarvan in vorm. Formeel vraagt Ds. Schans aan de Classis, om zijne missive te approbeeren en als hare instructie door te zenden naar de Synode. In materieelen zin wordt in dit verzoekschrift de eigenlijke kwestie van de gemeene gratie op den achtergrond geschoven. Ds. Schans wil allereerst, dat de Synode van de leeraars, Danhof en Hoeksema, zal eischen zich nader te verklaren betreffende onderscheidene punten van de leer; verder onderscheiden uitdrukkingen in hunne geschriften voorkomende te toetsen aan Gods Woord en de Belijdenisschriften; en eerst daarna wil hij, dat de Synode overwege de wensche-lijkheid van den uitbouw onzer Confessie ten opzichte van de

leer der gemeene gratie; en mocht zij zulks wenschelijk achten, dan eene commissie te benoemen, met opdracht, om in studie te nemen, wat Schrift en Belijdenis ons aangaande de gemeene genade bieden, en wat Gereformeerde theologen van naam dienaangaande leeren, te toetsen aan Gods Woord. Schans laat de mogelijkheid derhalve bestaan, dat Schrift en Belijdenis deze gemeene gratie leer niet bevatten, en dat wat Gereformeerde theologen van naam dienaangaande leeren, den toets van Gods Woord niet zal kunnen doorstaan; evenwel nochtans, desnietteenstaande, in weerwil van dat alles, zou hij ons toch wel eerst willen onderzocht hebben. en uit het ambt gezet, opdat de rust en de vrede der kerken zouden mogen worden hersteld.

Natuurlijk gaat tegen zulk een wijze van doen ons protest naar de Synode; alsmede tegen het gewijzigd finaal besluit der Classis in deze materie.

Hier hebben we te doen met eene poging, om ons veroordeeld te krijgen, zonder dat de Synode zich zou hebben uit te spreken over de kwestie der gemeene gratie. Moet die kwestie eerst beslist worden, dan is er vooreerst geen uitzicht op eenige uitspraak der Synode betreffende de personen Danhof en Hoeksema. En om hunne personen is het blijkbaar te doen; niet om de oplossing van het probleem van de z.g. gemeene gratie. Tegen zulk eene schrikkelijke verwringing der dingen moeten wij noodwendig protesteeren met al wat in ons is. En bij een bloot protest, hoe krachtig ook, zouden wij het niet mogen laten.

Dit protest wordt op eene andere plaats afzonderlijk ingevoegd.

Behalve de bezwaar- en verzoekschriften bovengenoemd, en waarover straks nog een afzonderlijk woord zal worden gezegd, komen er ook nog onderscheidene andere instructies in betrekking tot de kwestie der gemeene gratie op de e.k. Synode. En er komt althans ook één protest, dat met deze kwestie zoo nauw samenhangt, dat wij er hier even terloops op willen wijzen. Wij bedoelen Ds. Q. Breen's "Protest against the conclusions of the Synod of 1922 in case of Dr. R. Janssen,

Material Part." Dat protest is niet tegen ons, maar tegen de Synode gericht. Doch het hangt zoo nauw samen met de onderscheidene instructies, bezwaar- en verzoekschriften, dat slechts geringe kennismaking noodig is, om te verstaan, dat de huidige gemeene gratie kwestie en de Janssen-zaak op elkander gelijken als twee droppels water, en practisch feitelijk samen staan of vallen. Daarom willen we ook dat protest hier straks even ter sprake brengen.

De synodale instructies in zake de gemeene gratie zijn de volgende:

1. "*Whereas*, the Doctrine of Common Grace is absolutely denied by two ministers of our Church in the book *Van Zonde en Genade*, and since the agitation caused by this is detrimental to the spiritual development of the Church,
Therefore, Classis Hackensack asks Synod to declare that such denial is contrary to Scripture and to our Reformed Doctrine;
Further, that Synod appoint a Committee to make a thorough study of this matter and enlighten the Church."

(Classis Hackensack)

2. "Naardien, naar ons oordeel, het standpunt in betrekking tot de Algemeene Genade, zooals blijkt uit het boek *Van Zonde en Genade*, in strijd is met onze Formulieren van Eenigheid, gevoelen wij ons bezwaard; daarom verzoeken we de synode deze zaak te onderzoeken."

(Classis Sioux Center)

3. "De Classis Hudson, met groote belangstelling en diep leedwezen, kennis genomen hebbende van den bitteren strijd, die in onze kerken gevoerd wordt over het leerstuk der Algemeene Genade;
overwegende, dat het tot de bevoegdheid eener Synode

behoort leergeschillen te beslissen en de kerken bij de zuiverheid der leer te bewaren;

besluit de eerstkomende Synode te verzoeken zulke maatregelen te nemen als onder leiding des Heiligen Geestes kunnen strekken om de zuivere belijdenis op het stuk der Algemeene Genade te handhaven, en indien noodig, nader te adstrueeren, en de rust en vrede in den boezem der Kerk te herstellen."

(Classis Hudson)

4. "De synode benoeme eene commissie om het onderwerp van de Algemeene Genade aan een nauwkeurig schriftuurlijk, historisch en leerstellig onderzoek te onderwerpen, om alzoo te komen tot eene bepaalde formulering van dit leerstuk."

(Classis Muskegon)

5. "De Synode neme in ernstige overweging en spreke zich uit, of benoeme eene commissie van onderzoek inzake de leerstellige kwestie in onze kerken aanhangig, n.l. de leerstelling inzake de algemeene genade.

Gronden:

1. Wijl deze leer n.l. de algemeene genade in onze kerken verkondigd wordt en door anderen miskend wordt en wel op zoodanige wijze dat de eene stelling de andere beslist uitsluit.
2. Omdat deze kwestie onrust in de kerken verwekt."

(Classis Grand Rapids West)

Van al deze instructies geldt, wat we boven zagen het geval te zijn met de onderscheidene bezwaar- en verzoekschriften, namelijk: dat zij de zaken ondersteboven keeren. Wat resultaat van onderzoek moet zijn, wordt als bewezen verondersteld. Eilieve, waarom zou men toch nog eene commissie van onderzoek benoemen, indien men vooraf het punt in kwestie beslist, of althans als uitgemaakt veronderstelt? Dan is de zaak immers reeds beslecht! Want het gaat onder ons thans niet over ondergeschikte punten van de z.g. gemeene gratie,

zoodat we ons gemeenschappelijk op het standpunt der gemeene gratie alszoodanig zouden kunnen plaatsen; doch het geding raakt juist het al of niet bestaan van zulk eene algemeene genade zelve. Gaat men nu in de formuleering van eene instructie, of bezwaar- of verzoekschrift, ook al wordt zulks niet bedoeld, uit van het feitelijk bestaan eener gemeene gratie; dan heeft men daarmede de andere partij, die het bestaan van zulk eene algemeene genade ontkent, reeds veroordeeld. En wat dit beteekent voor die partij in de huidige kwestie onder ons, indien namelijk de Synode eene dusdanig geformuleerde instructie of verzoekschrift zou overnemen, behoeft niet nader te worden aangeduid. Daarmede zou er eene onherstelbare breuke geslagen zijn in de gemeenschap tusschen onze kerken en hen, die het bestaan eener gemeene gratie ontkennen.

Die onvoorzichtigheid mag de Synode niet begaan.

O.i. moet de e.k. Synode zich in 't geheel niet aan een uitspraak wagen. Daar is de zaak nu eenvoudig nog niet rijp voor. Of zij eene commissie van onderzoek zou dienen te benoemen, is eene vraag, die wij voor het tegenwoordige laten rusten. Doch indien zij daartoe zou besluiten, behoort zij zich zeer te wachten, dat hare opdracht aan die commissie geene beslissing van de kwestie, waar het omgaat, in zich sluit. Zoo is er b.v. geen sprake van, dat de Synode overeenkomstig het verzoek van Classis Hackensack op de een of andere wijze in hare opdracht aan eene commissie zou mogen verklaren, dat de ontkenning van het bestaan eener gemeene gratie zou zijn tegen Schrift en Belijdenis. Daarmede toch zou zij de eigenlijke kwestie reeds hebben beslist. Om dezelfde reden moet zij ook de formuleering van de instructie van Classis Sioux Center niet tot de hare maken. Evenmin mag zij gewag maken van haar eigen oordeel, wat betreft het eigenlijke punt in kwestie; want ook daarmede zou de zaak, harerzijds, zij het dan ook bloot tijdelijk en voorwaardelijk, beslecht zijn. Men versta ons wel. De Synode mag wel zelf over deze zaak beslissen. Dat is haar goed recht, en ten finale, hare plicht; maar moet niet vooraf in een opdracht aan eene commissie van onderzoek haar eigen oordeel betreffende de eigenlijke kwestie te kennen geven. Dat toch maakt juist het werk van een zoo-

danige commissie geheel overbodig. En dit betreft ook het finale doel, waarop de instructie van Classis Muskegon, en betrekkelijk ook die van Classis Hudson, de Synode verzoekt te willen aansturen. Daarop toch, namelijk: om tot eene bepaalde formulering van het leerstuk van de zoogenaamde gemeene gratie te komen, kan de arbeid van zulk eene commissie niet worden gericht; tenzij de opdracht der Synode aan die commissie uitgaat van de veronderstelling van het bestaan eener gemeene genade. Doch ook zoo gesteld, draagt de synodale opdracht de beslissing van het huidig geschil onder ons in zich. Ook dan is eene breuk tusschen de partijen niet te voorkomen. En dit is ook nog het geval, indien de Synode de instructie van Classis Grand Rapids West, ongewijzigd, zou overnemen. Immers, ook die instructie gaat uit van de veronderstelling, niet dat sommigen in onze kerken feitelijk eene gemeene gratie-leer leeren, want dat ontkennen we geenszins; maar dat men eene algemeene genade leert als officieele Gereformeerde leer. Op dat standpunt nu zou de conclusie onvermijdelijk zijn, dat zij, die zelfs het bestaan van zulk eene gemeene gratie ontkennen, niet in den vollen en positieven zin des woords Gereformeerd zouden kunnen prediken. Wel mag derhalve de Synode wijzen op het feit als zoodanig, dat sommigen in onze kerken eene gemeene gratie leeren en dat anderen zulks niet doen; maar zij mag niet vooraf aan zulk doen of laten het zegel van gereformeerdheid hechten. Wil de Synode door eene commissie werken, dan behoort die commissie eerst over het eigenlijke punt in kwestie te rapporteeren, opdat de Synode op grond van het ingesteld onderzoek en naar het ingediend advies finaal moge oordeelen.

De Synode, wil zij dezen weg inslaan, zou dus slechts eene commissie kunnen benoemen met de algemeene opdracht, om eene alzijdige en grondige studie te maken van alles, wat betrekking heeft op de kwestie der gemeene gratie. En voorlichting zou van die studie het eerste en directe doel moeten zijn. Nadere bijzonderheden dienen o.i. niet aanstonds te worden aangegeven. Zoo ook zou er kans bestaan, dat er op de Synode van 1926 iets zou kunnen worden gerapporteerd. En practisch zou hieraan het groote voordeel verbonden zijn,

dat men de krachten, die zich nu tegen elkander uitputten, vereenigt en door de huidige kwestie zeer verscherpt, op een gemeenschappelijk en positief doel kon richten; mits, — zulks ligt in den aard der zaak —, de Synode het rechte personeel voor deze commissie weet te vinden en er gezorgd wordt voor eene betrekkelijke evenredigheid. Niet slechts twee groepen dienen in zulk eene commissie vertegenwoordigd te zijn; maar minstens vier of vijf min of meer bepaalde richtingen of stroomingen onder ons behooren zich in en door haar, natuurlijk over de Synode heen, te kunnen laten gelden op het leven onzer kerken en het onderwijs op onze scholen.

Dat zou ook aan Ds. Q. Breen schoone gelegenheid geven, om zijn protest, waarmede hij thans naar de Synode denkt te komen, in te trekken. Gaat deze broeder met zijn protest, zooals het nu is, naar de Synode, dan vreezen wij, dat wij hem zullen moeten verliezen. In dat protest toch handhaaft hij schier alles, wat Dr. Janssen op onze School geleerd heeft en door de Synode van 1922 als ongereformeerd werd veroordeeld. Blijft nu de Synode bij haar oordeel betreffende het onderwijs van Dr. Janssen, dan is het moeilijk in te zien, hoe Ds. Breen zijne gemeenschap met onze kerken zou kunnen bewaren, of ook onze kerken met hem. Ook hier nu behoort eene breuke, indien immer mogelijk, voorkomen te worden. En dat zou o.i. alleen kunnen, indien we samen de kwestie der gemeene gratie zouden kunnen bespreken en bestudeeren. Want ook Breen, gelijk Dr. Janssen, baseert zijne zienswijzen hoofdzakelijk op de gemeene gratie theorie. Nu weten we wel, men zou ook Breen kunnen veroordeelen, gelijk men het Dr. Janssen gedaan heeft, zonder de kwestie der gemeene gratie aan te raken; dat kan wel, zeggen we, en ook wel op goede gronden; maar op den duur zal het toch geene bevrediging geven. Te meer niet, omdat Breen zelf, en anderen met hem, juist van oordeel is, dat wij: Danhof en Hoeksema, die het bestaan eener gemeene gratie ontkennen, zulk eenen invloed hadden op de Synode van 1922, dat onze oorspronkelijke en naar hunne gedachte foutieve zienswijze, in de Janssen-zaak, tenslotte de beschouwing is geworden van de Synode. Om die reden meent men van die zijde dan ook, dat onze veroordeeling,

waarop men sterk aandringt, met zich zoude brengen herroeping van het Synodaal besluit in zake het onderwijs van Dr. Janssen en vergoeding aan zijn persoon voor het hem aangedane onrecht. Zeg nu gerust, dat de stand der zaken zóó niet is; gelijk ook wij, met het oog op de eere onzer Synode, herhaaldelijk en onbewimpeld hebben betuigd; dat maakt geen weznlijk verschil, wat betreft de practische zijde van de huidige kwesties onder ons. De vrienden van Dr. Janssen, zooals zij zeggen, hebben en geven er toch die voorstelling van. Ook daaraan zou een einde komen, als enkelen van hunne vertegenwoordigers zitting konden hebben in zulk eene Synodale commissie.

In 't kort, de profijten van zulk eene wijze van handelen zouden ongemeen groot zijn. En daarom zouden we ons tegen het benoemen van zulk eene commissie met eene zoodanige opdracht niet bepaald willen verzetten.

Wij voegen er echter in éénen adem aan toe, dat de Synode o.i. toch wijzer zou doen, als zij de studie van de z.g. gemeene gratie overliet aan het persoonlijk initiatief. De tijd is zeker niet rijp voor het formuleeren van een nieuw Gereformeerd dogma. En mocht men den tijd daar wel rijp voor achten, dan moest men o.i. allereerst de aandacht wijden aan de verbondsgedachte. Uit de verbondsidee wordt onder ons, zij het ook altijd nog met veel onbelijndheid en onzekerheid, eenigszins geleefd; en daarvoor liggen er metterdaad beginselen en verspreide elementen in onze belijdenisschriften. En tevens beweegt men zich dan op eene historische, fundamenteele en positieve lijn. Dat alles kan echter geenszins worden staande gehouden van de theorie der gemeene gratie. Het is eenvoudig niet waar, dat de gemeente des Heeren met haar hartelevens in den dienst van haren Koning daaruit zou werken en bewust handelen. Neen, slechts aan den zeer verren gezichteinder heeft deze theorie gedurende de laatste vijf-en-twintig jaren heel vaag en onbelijnd zich aan haar oog vertoond. En nu mag en moet die theorie wel aan de gemeente worden toegelicht; maar de oplossing van de eigenlijke kwestie, in kerkrechtelijken zin, wordt daarmede niet veel nader gebracht. Tot uitbouw onzer Belijdenis komt het op dit punt in elk geval nog in geen tijden.

Maar waarom zouden we dan eene Synodale commissie moeten hebben? Kerkeraad, Classis en Synode zijn kerkrechtelijke lichamen. Zeker, zij moeten over leerstellingen beslissen. Maar zullen zij dat doen, dan moeten ideeën, opinies, theoriën, en stellingen ook vallen onder de termen onzer Belijdenis, of, zijn de dingen daartoe gerijpt, men moet een nieuw dogma formuleeren. Dat laatste heeft men nu nog met geen enkele van de onder ons heerschende voorstellingen gedaan. De Synode van 1922 wees zelfs nog een verzoek om het premillennialisme te toetsen aan Schrift en Belijdenis van de hand; want, zooals opgemerkt werd, het betreft niet de zaak onzer zaligheid. En het Curatorium heeft even vóór dien tijd uitgesproken ten opzichte van onderscheidene stellingen en zienswijzen van de vier Professoren, tegen wien Dr. Janssen bezwaren had ingediend, dat hunne leeringen geenszins *ongereformeerd* mochten geheeten worden, omdat voor sommige niets, en voor andere misschien enkele verspreide elementen in de belijdenisschriften zouden kunnen gevonden worden. Meent men nu toch werkelijk, dat men wel klaar zou wezen, om over te gaan tot het formuleeren van een nieuw Gereformeerd dogma der gemeene gratie? Eilieve, laat ons toch nuchteren zijn, en slechts voor een oogenblik letten op de ontzettende en langdurige worstelingen van de Kerk van alle eeuwen om te komen tot een ook maar eenigszins belijnde voorstelling van de eeuwige waarheden ons geopenbaard in Gods Woord. Neen, moest het daartoe komen, wij zouden willen voorstellen om onze personen dan maar liever uit te werpen, opdat de Christelijke Gereformeerde kerken zulke dwaasheden niet begaan.

III

PROTEST VAN DS. HOEKSEMA TEGEN CLASSIS GRAND RAPIDS OOST

Aan de Synode der Chr. Geref. Kerken,
te houden Juni 1924 te Kalamazoo, Mich.

Eerwaarde Vaders en Broeders:—

Ondergeteekende ziet zich genoodzaakt te protesteeren tegen enkele handelingen van Classis Grand Rapids Oost, gedaan op haar vergadering van 21 Mei, 1924, in verband met een Verzoekschrift, dat op naam van den kerkeraad van Kellogsville, Mich., als een instructie van dien kerkeraad op de Classicale tafel gelegd werd.

Mijn protest gaat tegen drie-erlei:

1. Tegen de wijze waarop Ds. Schans dit z. g. Verzoekschrift, dat feitelijk een protest is, ter classis bracht en deze dit ontvankelijk verklaarde;
2. Tegen de wijze, waarop de Classis dit Verzoekschrift behandelde en een gedeelte er van besloot door te zenden naar de Synode;
3. Tegen den inhoud van punt B van dit Verzoekschrift, het gedeelte, dat met punt C werd doorgezonden in naam der classis.

Ad 1.

a. Toelichting.

Ds. Schans heeft zich gedrongen gevoeld, om met medewerking van anderen een Verzoekschrift op te stellen, waarin hij zich met een drievoudig verzoek richtte tot de classis en door haar tot de Synode. In de eerste plaats verzoekt hij, dat ondergeteekende (en Ds. H. Danhof) door de Synode zal worden

onderzocht met het oog op zijn rechtzinnigheid op de volgende punten: Het Algemeen Aanbod des Evangelies, De Verkiezing en Verwerping, Het Beteugelen der Zonde door God, Burgerlijke Gerechtigheid, De Verantwoordelijkheid van den Mensch, De Voorzienigheid Gods en de Regeering Aller Dingen. Ten tweeden verzoekt Ds. Schans, om, nadat dit persoonlijk onderzoek afgeloopen zou zijn, de geschriften van ondergeteekende en Ds. H. Danhof te onderzoeken, en verschillende uitdrukkingen te toetsen aan enkele teksten en uitdrukkingen in onze Belijdenisschriften. En ten derden wil Ds. Schans door de Synode een Commissie benoemd zien, om het leerstuk der Gemeene Gratie te onderzoeken naar Schrift en Belijdenis. Punt 1 werd door de Classis wel niet aangenomen, maar het is noodig dit hier toch te noemen, om mijn protest tegen de handeling der classis op dit punt te verdedigen.

Ds. Schans had dit z. g. Verzoekschrift als een instructie ter classis door zijn kerkeraad laten aannemen, schoon het niet door zijn kerkeraad, of door den scriba des kerkerads was ondertekend, maar alleen door Ds. Schans.

Ds. Schans heeft voorts dit Verzoekschrift laten drukken op de publieke pers, een Verzoekschrift, waarin allerlei bedekte en openlijke beschuldigingen tegen ons voorkomen.

Hij heeft voorts, enkele dagen vóór de vergadering der Classis bovengenoemd, exemplaren van dit Verzoekschrift toegezonden aan alle kerkeraden onzer classis, voldoende in aantal voor alle leden van alle kerkeraden, door den Stated Clerk der Classis.

Dit alles werd gedaan, zonder mij of mijn kerkeraad ook maar eenigszins te erkennen, of van zijn voornemen te verwittigen.

Wij hebben onze bezwaren tegen heel deze handelwijze op de vergadering van Classis Grand Rapids Oost blootgelegd. Doch de classis heeft naar ons niet willen luisteren, en heeft dit alles stilzwijgend goedgekeurd, het Verzoekschrift ontvangen als wettig ter tafel en als zoodanig behandeld.

b. Protest.

Ons protest gaat tegen twee-erlei :

(1) Dat de classis een Verzoekschrift om ons als predikanten te behandelen (ons onderwerpen aan een onderzoek op bovengenoemde punten is behandeling onzer personen), waarmede Ds. Schans of zijn kerkeraad nooit bij ons persoonlijk of bij onzen kerkeraad is geweest, ontvankelijk verklaarde. Het is zeker niet in overeenstemming met Gereformeerd Kerkrecht, om een predikant, met voorbijgaan van zijn kerkeraad, op classis en synode te laten onderzoeken. Dat de classis dit toch goedkeurde, schoon ze dit deel van het Verzoekschrift niet doorzond, is eenvoudig hiërarchie.

(2) Dat Ds. Schans dit Verzoekschrift eigenmachtig liet drukken, en liet doorzenden aan alle leden van alle kerkeraden onzer classis, eer nog de classis de gelegenheid had gehad, om zich over het ontvankelijke van dit z. g. Verzoekschrift uit te spreken. Het handhaven van zulk een handelwijze zou leiden tot de grootste kerkelijke anarchie. Ieder protestant zou dan het recht hebben om te doen als Ds. Schans. Hij zou, zonder persoon of kerkeraad te verwittigen, zonder af te wachten, hoe de classis zou oordeelen over het ontvankelijke van zijn protest, dit kunnen laten drukken en doorzenden aan alle kerkeradsleden in de classis. Wij hebben ons hierover op de vergadering der classis beklaagd, doch de classis heeft ons bezwaar niet weggenomen.

Dit deel van ons protest vatte men niet te licht op. Het is ons volle ernst. Wij zouden in een kerkverband, waarin het vertrappen van alle recht des kerkerads en van personen op deze wijze werd goedgekeurd, niet kunnen en willen leven.

Ad 2.

a. Toelichting.

De classis besloot eerst, om punt A van het Verzoekschrift van Ds. Schans niet door te zenden naar de Synode. Een substituut-voorstel, dat van tevoren reeds gereed was gemaakt, zooals bleek uit het feit, dat het in type-writen vorm ter classis verscheen, werd aangenomen. Dit substituut voorstel houdt in het kort in, om punten B en C van het Verzoekschrift door te zenden naar de Synode.

Punt B houdt allerlei beschuldigingen in tegen ons, in vragenden vorm gesteld. Het verzoekt om door de Synode onze geschriften, of liever nog enkele uitdrukkingen van onze geschriften te laten onderzoeken en toetsen aan enkele Schriftuurplaatsen en deelen onzer Belijdenisschriften. De inhoud draagt alleszins het karakter van een protest.

Toen dit punt in bespreking kwam hebben we de classis schier gesmeekt, om het stuk voor stuk op den vloer der classis met ons te behandelen. Wij hebben beweerd en ook aangetoond hoe onwaar de inhoud is van dit tweede stuk van het Verzoekschrift. Wij hebben aangeboden, om met één lid, of drie of zes leden der classis daarvoor benoemd, op den vloer der classis op elk der punten in dit stuk genoemd te debatteren. Niets hielp. Men wilde geen bespreking. Onbesproken wilde men het doorzenden. En zoo heeft men ook gedaan. Onder honderden getuigen, meestal leden van Eastern Ave's Gemeente, heeft men het onrecht aangedurfd, om bespreking der punten met mij te weigeren, en zoo maar een stuk, dat feitelijk een protest is, door te zenden naar de Synode. Het meerendeel der classis zou niet eens kunnen verklaren, wat er nu eigenlijk naar de Synode gezonden is.

Tegen zulk eene behandeling protesteerden wij. Zeker, ook punt B had Schans eerst met ons moeten bespreken. Ook punt B had hij eerst ter kerkeradsvergadering moeten brengen. Doch hier staat ons protest tegen het feit, dat de classis pertinent geweigerd heeft den inhoud van hare instructie naar de Synode te bespreken.

Ad 3.

a. Toelichting.

Het derde deel van ons protest gaat tegen den inhoud van punt B. De classis heeft dit niet willen behandelen. Wij leggen het thans der Synode voor.

In dit stuk haalt Ds. Schans allerlei uitdrukkingen aan uit hetgeen we schreven in The Banner, verschillende brochures, en ons boek "Van Zonde en Genade". De uitdrukkingen betreffen, volgens Schans, de volgende punten der leer :

Gods genade over verworpene goddeloozen.

Verkiezing en Verwerping.

Stuiving der Zonde.

Het goeddoen van den natuurlijken mensch.

De verantwoordelijkheid van den mensch.

De Regeering Gods in betrekking tot alle dingen.

Wij hebben tegen dit stuk vooral twee-erlei bezwaar :

(1) Dat Ds. Schans uit vele honderden bladzijden druks enkele uitdrukkingen wil nemen, die buiten haar verband voor de aandacht der Synode wil leggen, en daarover een uitspraak wil.

(2) Dat Ds. Schans deze uitdrukkingen niet wil getoetst zien aan de gansche Schrift en de Belijdenis, maar aan enkele teksten van Gods Woord en enkele aanhalingen uit de belijdenis.

b. Bewijs :

(1) Het eerste punt van dit tweede deel handelt van onze ontkenning dat God genade schenkt aan de verworpenen, historisch genomen de goddeloozen. Schans haalt daarvoor enkele uitdrukkingen uit onze geschriften aan. Vraagt daarna om toetsing aan enkele teksten en stukken uit de belijdenis en om het oordeel der Synode.

Wij merken op :

(a) Dat Schans gansch en al vergeet, dat het gaat over de kwestie van Gemeene Gratie in al de uitdrukkingen, die hij uit onze geschriften aanhaalt. Het gaat over de vraag, of er een genade Gods is, die alle menschen gemeen hebben. Dat dit zoo is zal zeker blijken als het verband dier uitdrukkingen wordt nagegaan. Dat Schans dit gansch en al vergeet is duidelijk uit het feit, dat hij verwijst naar de uitwendige roeping door het Evangelie. Zou Schans dit Gemeene Gratie willen noemen? Is de verkondiging des Evangelies allen menschen gemeen? Op deze wijze wordt het geding onder ons, dat gaat over Gemeene Gratie, verschoven naar de kwestie, die in 1618-1619 is beslist.

(b) Dat de teksten, die Schans aanhaalt, eenvoudig geen antwoord geven op de vraag, of God aan de *verworpenen* genade schenkt. Ze spreken eenvoudig van Gods barmhartigheden over al Zijne werken, of van de uitwendige roeping des Evangelies, die tot allen komt, die haar hooren. De teksten zijn Ps. 145:8, Lukas 6:35, Jes. 45:22, Ez. 33:11, Lukas 14:17, 18, 24; Hand. 13:46, Matt. 22:9.

(c) Dat hetzelfde waar is van de stukken uit de belijdenis, die door Schans worden aangehaald. Ze zijn Dordtsche Leerregels II, 5 en III, IV, 8, 9. Ook deze handelen eenvoudig van de uitwendige roeping door het Evangelie, die tot allen komt aan wie het Evangelie wordt gebracht. Laat Ds. Schans eens, niet door zijn eigen konsekwenz-macherei, maar door onze geschriften aantoonen, dat wij ooit deze uitwendige roeping tot allen, die onder het Evangelie leven, hebben bestreden. Wij ontkennen dit eenvoudig. Doch wat heeft dit alles te doen met Gemeene Gratie? En daarover handelden wij. Voorts willen wij gaarne bekennen, dat het geheel van dit stuk van Schans' Verzoekschrift (pp. 3-6) een slechten indruk op ons maakt. Wij betwijfelen het of Schans het eens is met hetgeen onze vaders leerden van de Particuliere Genade zooals b.v. in de Dordtsche Canones Cap. II Verwerping der Dwalingen art. VI. Er is metterdaad een Remonstrantsch reukje aan heel deze poging van Schans om ons te verketteren.

(d) Dat de Synode, om onze bewering te toetsen, dat God geen genade schenkt aan de verworpenen, historisch bestaande als goddeloozen, gansch andere teksten moet hebben. Wij verwijzen naar de teksten door ons aangehaald in "Langs Zuivere Banen" pp. 25-34.

(2) Het tweede punt in dit stuk handelt over onze beschouwing van de verkiezing en de verwerping. Blijkbaar heeft Schans er bezwaar tegen, dat wij leeren, dat er niet alleen een reddende werking Gods is naar de lijn der verkiezing, maar ook een *gelijksoortige* (niet te verwarren met *gelijke*) werking van toorn en afstooting naar de lijn der verwerping.

De teksten, die door Schans worden aangehaald op dit punt

zijn Deut. 29:29, Ez.33: 11, Rom. 9:15, Ef. 1:4. En de stukken der belijdenis door hem genoemd zijn Ned. Confessie Art. 16, en Canones I, 7, 15.

Ons antwoord is:

(a) Dat wij niet spreken van verborgene dingen, maar alleen van dingen, ons door God in Zijn Woord ge-openbaard.

(b) Dat Schans andere teksten moet hebben. Zooals Rom. 9:18, Mal. 1:2-5. Zie voorts de teksten aangehaald in "Langs Zuivere Banen", pp. 25-34.

(c) Tegen de stukken aangehaald uit onze Belijdenis-schriften hebben wij geen bezwaar en Schans bewijst ook niet, dat hij recht heeft om te zeggen, dat wij het wel hebben.

(d) Dat het ons overigens weer vreemd aandoet, dat Schans zich kant tegen de leer, dat er niet alleen een reddende, maar ook een verwerpende en toornende werking Gods is, de laatste uitgaande op de verworpenen, historisch genomen, de goddeloozen.

(3) In het derde punt oppert Ds. Schans zijn bezwaar tegen onze loochening van een stuiting van het proces der zonde door gemeene gratie. Hij wil, dat de Synode deze loochening, of liever de uitdrukkingen, die Schans aanhaalt uit onze geschriften op dit punt, zal toetsen aan enkele uitspraken der Schrift en der Belijdenis. Hij noemt Gen. 20:6; Ps. 105:14, 15; II Thess. 2:6, 7. Ned. Conf. Art. 13 en Art. 36.

Ons antwoord is, dat in al deze plaatsen geen sprake is van een stuiting der zonde door gemeene gratie, maar van een regeering Gods over alle goddeloozen op zulk een wijze, dat God Zijn volk beschermt en dat ze dat volk niet kunnen schaden. En voorts zie men voor deze kwestie "Langs Zuiver Banen", pp. 14-17, 77-83.

(4) In de vierde plaats handelt of verwijst Schans naar onze loochening van het goed-doen van den natuurlijken mensch. Op p. 10 Verzoekschrift doet Schans zelfs een poging om ons ook de burgerlijke gerechtigheid te laten loochenen.

Schans wil onze beschouwing op dit punt getoetst hebben aan II Kon. 10:30, Rom. 13:3, I Petrus 2:14, Canones III en IV, 7, Ned. Conf.

Ons antwoord kan de Synode vinden in "Langs Zuivere Banen", pp. 12-44, 50-73. En voorts, dat Schans met beide voeten op Gereformeerden grondslag staat, als hij op dit punt blijkbaar leert, dat een kwade boom buiten de wedergeboorte om nog goede vruchten voortbrengt, betwijfelen wij ten zeerste.

(5) Hoezeer Ds. Schans zijn eigene konsekwenz-mache-rei bemint boven de duidelijke taal van hetgeen wij schreven mag blijken uit het vijfde punt waarop hij wijst in dit stuk. Hij haalt enkele uitdrukkingen aan, die, naar hij meent, betrekking hebben op de leer van de verantwoordelijkheid van den mensch. En dan kan Ds. Schans de vraag bij het lezen dier uitdrukkingen niet onderdrukken, of "de verantwoordelijkheid van den mensch niet in het gedrang komt en of God dan niet de auteur van de zonde wordt". Zie pp. 11, 12.

Ons antwoord is: waarom haalt Ds. Schans niet aan uit onze geschriften in plaats van met zijn eigen verkeerde conclusies te speculeeren? Is hetgeen wij jaren geleden in *The Banner* en later nog weer in "Niet Doopersch maar Gereformeerd" ver-taald aanhaalden Schans niet duidelijk genoeg? Of was hem dit te duidelijk voor zijn doel? Of heeft hij onze geschriften nooit gelezen, doch slechts enkele uitdrukkingen uitgezocht voor zijn doel? Wij schreven:

"Wij hebben beslist geweigerd, de macht en souvereiniteit Gods te verkleinen, of toe te stemmen, dat de mensch op eenigerlei wijze in staat is om den Raad Gods te vernietigen. Dit te doen zou de doodsteek geven aan onze Gereformeerde leer. God is en blijft absoluut Souverein. Zijn Raad werd nooit vernietigd, nooit veranderd, nooit ter zijde afgeleid, door eenige daad des menschen of des duivels. Geheel de geschiedenis, het kwade ingesloten, is een ontvouwing van den Raad des Almachtigen.

“Aan den anderen kant hebben we even beslist de verantwoordelijkheid van den mensch gehandhaafd. De beschuldiging van determinisme soms ingebracht tegen onze Gereformeerde belijdenis, hebben we verre van ons geworpen. De mensch is een vrij-handelend schepsel. Wat hij doet, doet hij bewust en willend. Hij is en blijft vrij in den formeelen zin des woords.

“En ofschoon deze beide lijnen, van Gods Raad aan den eenen kant en van 's menschen zedelijke vrijheid en verantwoordelijkheid aan den anderen kant, parallel zouden loopen zoo ver als ons oog zien kan, zooals Mc. Cosh het uitdrukt in zijn “The Divine Government”, toch zullen we op grond der Schrift aan beide deze waarheden vasthouden, zonder compromis of overgave. De vraag, hoe God zijn onwederstandelijken Raad handhaaft tegenover Zijn redelijke schepselen, hoe het mogelijk is voor God om met deze redelijk-zedelijke wezens mede te werken, zoodat Zijn Raad wordt uitgewerkt, en toch hunne verantwoordelijkheid gehandhaafd blijft, mag ons ten slotte voor een dilemma plaatsen. Maar dit beteekent niet, dat we nu maar een der beide hoornen van het dilemma loslaten, en onszelf diets maken, dat we in de eene of de andere zijde al de waarheid hebben. We moeten beide vasthouden en dat wel met allen nadruk. The Banner, 17 Juni, 1920; Niet Doopersch maar Gereformeerd, p. 28.

(6) Het zesde punt, dat gaat over de Regeering Gods, verklaren wij niet te begrijpen. Wij hebben dit ook op de vergadering der classis uitgesproken. Niemand heeft een poging gedaan om ons licht te geven. Wij verstaan niet wat Schans hier wil en welk bezwaar hij heeft. Het rijk der duisternis zou door ons te veel ge-coördineerd worden met het rijk des lichts? Beide zouden voorgesteld worden als stichtingen Gods? Etc. etc. p. 13 Verzoekschrift. Dit alles gaat boven ons begrip. Wij willen wel gaarne verklaren, dat we het rijk der duisternis, niet alleen niet te veel, maar ook ganschelijk niet co-ordineeren met het rijk des lichts, maar gene altijd antithetisch tegenover deze hebben geplaatst. Wij willen wel eene verklaring afleggen tegenover alle van Schans' bezwaren. Maar wij willen

ook verklaren, dat we niet begrijpen, waar Ds. Schans zulke onzin toch uit onze geschriften weg haalt. Doch hij verklare zich slechts op dit punt.

We hebben ten slotte nog een opmerking en een verzoek. Indien de Synode dit protest van Ds. Schans, dat nooit met mij of met mijn kerkeraad besproken werd, dat ook de Classis beslist weigerde te bespreken, maar eenvoudig door haar werd doorgezonden, toch zou willen behandelen, dan zouden wij vriendelijk aan de Synode willen verzoeken, dat Schans in de eerste plaats verantwoordelijk gehouden wordt voor zijn protest, en dat hij op den vloer der Synode met mij debat voere over alle punten van zijn protest.

U in deze zaak en in alle zaken, die voor U gebracht zullen worden, de leiding des Heiligen Geestes toebiddende, verblijf ik hoogachtend

Uw broeder in Christus,

H. Hoeksema.

IV

ONS PLAN TOT HET UITGEVEN VAN EEN MAANDBLAD

“Men becritiseert u tot de zolen uwer schoenen, broeders!” zoo klonk het ons onlangs uit bevrienden mond in d' ooren.

Ja, inderdaad, daartegen valt niets te zeggen.

Gij herinnert u, dat wij eenigen tijd geleden gewag maakten van ons voornemen om in de toekomst een maandblad uit te geven, en dat ons daarin steun zou worden geboden door de “Reformed Free Publishing Association”. Welk kwaad daar nu toch in zou kunnen worden gezien, vraagt ge? Ja, zie, zooals de waard is, vertrouwt hij zijne gasten. 't Is vroeger wel eens gebeurd, — wij hebben er reeds een paar malen op gezinspeeld —, dat “een opmerkelijk document” in verkeerde handen terecht kwam. “Om een meer ware en gezonde Schrift- en wereldbeschouwing in onze kerken te kweken”, meende men zich gerechtigd tot het in 't geheim bewerken van “een uitgezocht getal leeraars en leden onzer kerk”, met de bedoeling, “om te komen tot een gezamenlijk protest tegen de ongerechte wijze waarop Dr. J, is aangevallen en de geheele zaak tegen hem sedert de Synode van 1920 is behandeld geworden, en derhalve tot een protest ook tegen de actie van de Synode van 1922 in het uit het ambt ontslaan van den Hoogleeraar”. En in verband daarmee sprak men stoutelijk van onjuiste beoordeeling en onkerkrechtelijke en onrechtvaardige behandeling, niettegenstaande de Synode met bijna alle stemmen het onderwijs van Dr. Janssen veroordeeld had. Heel deze beweging, om protestanten te werven, werd dan ook terecht gebrandmerkt als een zeer ernstig gevaar voor de eenheid onzer Kerk. En sedert de openbaarmaking van die geheimzinnige roering der geesten, is de wind blijkbaar gaan liggen. Recht licht verdragen kon de beweging kennelijk niet.

Maar wat is dat! De bladen kondigen aan, dat een krachtige

organisatie van mannen, broeders, de "van de zijde der kerkelijke pers onheusch bejegende leeraren, Danhof en Hoeksema, in hun strijd voor de waarheid met alle eerlijke middelen steun zal bieden". Wel, wel, is dat nu niet precies overeenkomende met de geheimzinnige beweging, om protestanten te werven tegen de Synodale beslissing in de zaak-Janssen, die eene wijle verleden in "The Witness" werd afgekeurd? Zeker, er zijn vele punten van verschil. Dat was eene geheimzinnige beweging, die gericht was tegen eene reeds gevallen Synodale beslissing; hier daarentegen hebben we te doen met eene bekendmaking van eene vereeniging betreffende het uitgeven van een maandblad.

Evenwel, de schrijver van "Timely Topics" spant in zijne eenvoudigheid den boog. "Raising money to defend Hoeksema and Danhof", zoo heet het. En verder: "The 'Standard-Bulletin' brought us the startling news yesterday that an organization was being perfected to raise funds and start a propaganda for the defense of the Revs. Hoeksema and Danhof, whose fearless testimony for fundamental Reformed truths, has aroused a formidable opposition within the Christian Reformed Church, and has endangered the ecclesiastical position of the two men named. So it is claimed.

The most of us will no doubt like to believe that this movement does not meet the approval of Revs. Hoeksema and Danhof. I know that the former, and possibly the latter also, warmly denounced a similar movement after the last Synod to wage propaganda for a former professor at our Seminary. To be consistent the brethren are compelled to take the same stand toward this latest agitation.

It certainly is an unscriptural and un-Reformed method. When brethren question the soundness of our views, we should not take recourse to propaganda, but should appeal to the established church courts, Classes and Synod. This movement is revolutionary and can result in nothing but evil for the agitators and for those for whom the agitation is launched. Let us hope that Revs. Hoeksema and Danhof will have the courage to nip this thing in the bud. Such an attitude will command the respect of the whole Church.

The movement, moreover, is premature. The Synod has not yet taken position in respect to the teachings of the two brethren. The followers of these brethren ought to have enough confidence in the strength of their position and the justice of Synod to abide the synodical meeting."

Wij hebben gehoord, dat men reeds getracht heeft van bevoegde zijde Ds. Tanis beter in te lichten; doch dat men hem tot dusver niet thuis heeft kunnen treffen. Eerstdaags zal hij derhalve nog op bezoek kunnen rekenen. Hij merke dit aan als kennisgeving; en late vooral woord achter, dat hij wèl te spreken is. Hoogst waarschijnlijk zal hem dan duidelijk worden gemaakt, dat men niet altijd terstond kan afgaan op eerste indrukken; en tevens zal zijn aandacht ongetwijfeld gevestigd worden op het feit, dat er onderscheidene periodieke geschriften, jaar uit jaar in, in onze kringen gepubliceerd worden, zooals, om slechts een paar te noemen: *Religion and Culture* en *The Witness*.

Eilieve, zouden wij alleen niet het recht bezitten tot het schrijven en uitgeven van eene brochure, een boek of maandblad. Sedert wanneer niet?

Zonder op een antwoord van Ds. Tanis te wachten, maken wij thans reeds met blijdschap bekend, dat ons genoegzame steun verzekerd is, om met betrekkelijke onbezorgdheid en met bekwamen spoed over te gaan tot het uitgeven van een periodiek, die gewijd zal zijn aan de ontwikkeling van de waarheden der Heilige Schrift, naar de eischen van de huidige omstandigheden van ons volk in dit land, en op eene manier geschikt voor behoorlijk ontwikkelde medelevende leden van onze Gereformeerde kerken.

Betreffende den tijd en de wijze van de verschijning van ons blad zijn al de bijzonderheden nog niet vastgesteld; doch daarvan zal in de naaste toekomst melding worden gedaan.

Hier deelen we nog even mede, dat de steun, waarvan wij zoo straks gewag maakten, zich niet beperkt tot de zedelijke en finantieele zijde dezer onderneming. Er is ook meer actieve medewerking beloofd. Niet alles zal geschreven worden door slechts twee of drie. Evenmin zullen we ons tot slechts heel enkelen richten, of tot eene bepaalde groep; noch ook ons be-

perken tot de behandeling van het onderwerp der gemeene gratie alszoodanig.

Dat laatste is juist ganschelijk onze bedoeling niet. Omgekeerd, het gaat ons, om het Gereformeerde kind van God te onderwijzen en voort te helpen in het leven van een vol, diep, alzijdig Christelijk leven voor zijnen Heer, in elke relatie, op alle gebied, en in iedere sfeer. Doch, omdat wij bevreesd zijn voor het indeelen van het immer organisch samenhangend leven naar bepaalde terreinen, zooals op het standpunt der gemeene gratie niet slechts geschiedt, maar, wil men consequent zijn, met dwingende noodzakelijkheid geschieden moet; daarom hebben wij in het verleden gewezen op het gevaar, dat daarin dreigt voor Gods volk, en zullen zulks natuurlijk in de toekomst blijven doen. Gods Woord eischt den geheelen mensch op voor Christus. De geloovige heeft geen tweeërlei levenstaak: eene speciale taak als christen, en eene algemeene cultuurtaak, in gemeenschap met alle menschen, als mensch. Dat ware eenvoudig eene onmogelijkheid. De mensch, ook de wedergeboren mensch, is één organisch geheel. Hij kan niet op het eene terrein uit dit en op een ander gebied uit een verschillend beginsel leven. En stelt men theoretisch de mogelijkheid daarvan toch daar, dan moet zulks uitloopen op misleiding van zichzelf en anderen. Beide theoretisch en practisch, moet naar onze overtuiging de leer der gemeene gratie noodwendig leiden tot wereldgelijkvormigheid. Daarom hebben wij ons tegen het beginsel van die theorie verklaard. Voor ons staat het vast, dat van dit beginsel geldt, wat Dr. V. Hepp zegt in "De Reformatie", 25 April, 1924, van het beginsel van het tooneelstuk: "Saul en David", door Querido, onlangs opgevoerd in onze kringen, in Nederland: "wanneer het beginsel, dat aan dit tooneelstuk ten grondslag ligt, onder ons zou doorwerken, zou ons Gereformeerd volk worden een hoop slappelingen, zou onze Vrije Universiteit te gronde gaan, zou onze Anti-Revolutionaire Partij met volkomen lamheid zijn geslagen, zou 'Patriomonium' en met haar alle sociale actie aan de ongeloofigen zijn overgeleverd, en ons Nederlandsch Calvinisme zou tot het verleden behooren, het zou niet meer zijn". Natuurlijk denken we er niet aan, om te zeggen, dat dit begin-

sel reeds onder ons volk doorgewerkt heeft. Wij houden staande, dat ons volk als volk, enkele individuen uitgezonderd, nog nimmer bewust en willens uit dat beginsel geleefd heeft. Waar echter Dr. Hepp zich tot zulk eene taal gerechtigd acht, zelfs tegenover Dr. Prof. F. J. J. Buijtendijk, die deze tooneelvoorstelling "met genoegen bijwoonde" en die, mede in verband met Hepp's critiek, onlangs zijn ontslag nam uit de redactie van "De Reformatie"; daar veroorloven wij ons deze taal tegenover allen, die ons vanwege ons standpunt in zake de theorie der gemeene gratie uit het ambt zouden willen gezet zien. Wij zullen op dit dreigend gevaar blijven wijzen, het ga zoo 't wil.

En dat is niet het eenigste gevaar, waartegen wij denken te waarschuwen. Te wijzen op allerlei gevaren voor Gereformeerde geloovigen, zullen we als een integreerend deel van onze taak beschouwen. Tot een enkel terrein zullen wij ons daarbij niet beperken. Ook zullen we ons in het aanwijzen van verkeerde theoriën en kwade praktijken niet bepalen tot de bespreking van zekere sporadische verschijnselen; maar deze zooveel mogelijk naspeuren tot de beginselen, waaruit ze ontspruiten. En tevens zullen we trachten langs vaste lijnen positief de gedachten van Gods Woord te ontwikkelen voor het betreffend deel van het menschelijke leven. Zoo zullen we b.v. in onze beoordeeling van de tooneelkunst gedachten ten beste trachten te geven in betrekking tot het verbeeldend vermogen in den mensch als beelddrager Gods. En daarbij zal natuurlijk ook rekening worden gehouden met hetgeen door anderen daarvan is gezegd. Doch wij zullen ons geenszins zoo maar onderwerpen aan het oordeel van "de wijzen van Griekenland". Integendeel, er moet in onze kringen o.i. eene poging in het werk worden gesteld, om het dwangjuk van de oude heidensche wijsgeeren en kunstenaars, dat ons in onze beschouwing en waardschatting, van de voortbrengselen van wetenschappen en kunsten knelt, vooral in verband met godsdienstige overtuïgingen en fundamenteele beginselen van het zedelijke leven, alsmede om opvoedkundige redenen, van den hals te werpen. Wij moeten staan in de vrijheid, met welke ons Christus vrijgemaakt heeft. Te lang reeds hebben deze

heideneu geheerscht over het erfdeel des Heeren. Wij, christenen, laten ons zelveu maar al te dikwijls bewogen worden door leeringen, die niets anders dan geboden van menschen zijn; en laten na door te dringen tot al de volheid, die wij hebben in ons Hoofd, Christus Jezus. Niet zelden worden we opnieuw door het juk der dienstbaarheid bevangen. Vooral op het gebied van middelbaar en hooger onderwijs bedreigen ons de ijdele filosofie en hersenschimmige bespiegelingen van het verstand des vleesches; en sterker wellicht nog, de norma: regels of voorschriften, van de wijsheid der wereld betreffende de opvoeding en beschaving, de genieting en beoordeeling van het schoone en het goede en het ware, en de betrachtig van gerechtigheid en barmhartigheid en liefde en deugd. Buiten onze kringen weet men te zeggen, dat "the ancient Athenians were history's best example of a nation which over-educated the intellect at the expense of the heart. No society since time began produced greater men than the Athens of Themistocles, Pericles, and Demosthenes; yet few civilized communities have produced less worthy men. Except for Socrates and a mere handful of others, the great figures of Greek history combined an almost unbelievable intellectual dishonesty and moral indifference with the most brilliant accomplishments to which the human mind has yet soared. What there was of Greek religion was totally devoid of a moral phase. That deficiency was supplied only in a very limited degree by Greek philosophy. Like a beacon-light, their example should warn Christian America against the danger of permitting the schools to continue a course of instruction which omits a phase of education that is of vital importance to the citizens of a self-governed country." In onze kringen daarentegen hoort men niet zelden gewagen van den "goddelijken" Plato en durft men het bestaan Socrates met Christus te vergelijken. En voor schier elk beginsel van wetenschap en kunst verwijst men met gerustheid naar de oude heidensche wereld van Griekenland en Rome. Dat nu mag o.i. niet. Wij moeten als Bijbel-geloovigen die oude heidenwereld, alsmede de wereld der heidenen van thans, en het naam-christendom

rondom ons, leeren beschouwen en waardschatten in het licht en naar den maatstaf van Gods Woord.

Daartoe zouden wij willen arbeiden.

Wij willen de Schrift laten spreken. Aan haar moeten wij gebonden liggen door den Heiligen Geest. Ons past geene filosofische redeneering over haar, hoe schijnbaar neutraal en geleerd ook, maar onderwerping van hart en zinnen aan haar oordeel. Gods Woord moet ons onderwijzen aangaande God, onszelven en de wereld der schepselen rondom ons. Buiten haar bezitten wij geen bron, waaruit we kennis kunnen putten. Ook de natuur biedt ons geen wezenlijke kennis van God, zooals Hij van ons gekend wil en moet worden, naast of in onafhankelijkheid van de H. Schrift. En ook leert art. 2 onzer Belydenis zulks niet. Hierop hopen we in de toekomst te wijzen. De openbaring in Gods Woord is niet bloot eene meer bijzondere, maar ook eene verdere en hoogere dan die in de schepping. Ook vóór den val was zij daarom noodig en kwam zij tot den mensch. Deze toch moest niet slechts Gods gedachte, wil en wet in en uit de schepping kennen, maar ook in betrekking tot haar. Hoe zou hij anders uit het beginsel van vrije hartelijke liefde tot God hebben kunnen handelen als profeet en priester en koning? De mensch als Gods beeldrager, als Gods onder-koning over de schepping, en als Gods vriend en bondgenoot, moest Gods wil kennen, moest weten alles, wat God naar zijn eigen vrijmachtig voornemen dacht te doen met en ten opzichte van, alsmede door de wereld zijner schepselen. Gods vriend moest weten, wat zijn Vriend deed.

Bij deze heerlijke verbondsgedachte hopen we in de toekomst geruimen tijd te verwijlen. Wij moeten God leeren kennen uit zijne openbaring en uitlating aan den mensch betreffende Zichzelve en in tegenstelling met het woord der verleiding van den duivel, den tegenstander Gods. Zoo komen we op de antithetische lijn. Uit de openbaring moet ons duidelijk worden, dat God God is, alsmede, dat God één is. Zelfs voor geen oogenblik mogen we toelaten, dat voor ons denken of willen eenige macht, welke of hoedanig die ook zou mogen zijn, zich zou plaatsen boven, naast, of ook onder God. Om de zeer eenvoudige reden, dat die in de werkelijkheid niet bestaat.

En onze verbeelding mag zich alleen richten op het werkelijk bestaande en het goddelijk reële. Wij moeten in onze voorstelling en verbeelding, met verstand en wil, optreden als beelddragere en bondgenooten Gods. Zeer bijzonder geldt zulks ten opzichte van de door God daargestelde antithese van goed en kwaad. Haar moeten wij in ons bewustzijn opnemen en in liefde begeeren; en die van satan daarentegen ontkennen en haten. Dusdoende, zijn wij in actieven zin des woords van de partij des levenden Gods; zijn we navolgers Gods; als geliefde kinderen.

Daarvan uitgaande, komen we niet tot eene zoogenaamde wetenschappelijke beschouwing van schepping en Schrift, aan de hand van allerlei overwegingen betreffende menschelijke factoren, algemeen historische geloofwaardigheden, heidensche godsdiensten, monumentale onthullingen, enz.; maar dan krijgen wij eene Bijbel-geloovige conceptie van de openbaring Gods. Wij staan dan op een ander standpunt, gaan uit van ander beginsel, en volgen eene andere lijn. Ons vragen is dan naar God. En wij zoeken eenigermate te verstaan, hoe in schepping en herschepping uit en door en tot God alle dingen zijn. De dingen zijn er dan om God, en ook doen zij ons God kennen en leiden ons tot God. Dan gevoelen we eenigszins, dat alle schepselen organisch moeten samenhangen; dat er een zeer nauw verband moet bestaan tusschen schepping en herschepping, alsmede tusschen deze aardsche bedeeing en de eeuwige toekomst; en dat reeds van de grondlegging der wereld Christus, ook in zijne gemeenschap met zijn geloovig volk, voor ons afgebeeld ligt in de symboliek der aardsche dingen: in het licht, de zon, de morgenster, den leeuw, het tarwegraan, den wijnstok, den goeden herder, de deur van den stal der schapen, het water, de spijzen, de heerlijkheid en de blijdschap, alsmede in den mensch, den man, den profeet, den priester en den koning, en in den eersten Adam. Over deze en dergelijke zaken zouden wij willen schrijven. En in nauw verband daarmee handelen we dan natuurlijk ook over hetgeen daaruit moet afgeleid worden ten opzichte van de plaats des menschen in de schepping, het koningschap van den mensch en van Adam, en van de heerschappij van den man, alsmede van de

overheid, vóór en ná den val. Bij die gelegenheid zullen we ook het licht van Gods Woord laten vallen op art. 36 onzer Belijdenis. Terwijl het wel in den aard der zaak ligt, dat allerlei vraagstukken in betrekking tot het huiselijk, maatschappelijk en staatkundig leven zullen behandeld worden. In 't kort, wij zullen problemen zoeken toe te lichten en op te lossen naar den eisch van de openbaring Gods en de behoefte van het leven van Gods volk.

Daartoe zullen we ons plaatsen op het standpunt der Schrift. Men versta ons wel. Wij bedoelen niet, dat wij bloot zullen uitgaan van de gedachte, dat de Bijbel het gezaghebbend Woord Gods is. Neen, wij zullen de dingen trachten te bezien uit het oogpunt, waaruit de Bijbelschrijvers ze bezien, en zooals zij ze zien. Wij gaan niet te Babel vragen naar het ontstaan der Schrift, en wij kloppen niet bij de wijzen van Athene aan, om licht en onderwijzing in zake de openbaring onzes Gods. Maar wij stellen ons naast Mozes in de woestijn en op het standpunt van Johannes op Patmos. Uit hun mond willen wij vernemen, wat God zegt van Zichzelven, Zijn raad en voornemen, van de schepping, den mensch, het verbond, van satan, de verleiding, den val des menschen, het zetten van vijandschap, den Middelaar, de organische ontwikkeling der dingen, de twee geslachten, den strijd der eeuwen, het volk van God in tegenstelling met het rijk des menschen, den antichrist, Gog en Magog, en hunlieder gezelschap, de eind-catastrophe, de vernieuwing aller dingen, de eeuwige bedeeeling, enz. Wij zullen dus niet pogen, om eene wijsgeerige beschouwing te geven van al het wereldgebeuren; maar omgekeerd, eenigermate de lijn trachten uit te stippelen van de geschiedenis der openbaring. Om met volstandigen tred te kunnen voortgaan op den rechten weg, moeten wij weten, wat God doende is, en wat er dientengevolge geschiedt en, als reactie op het werk des Geestes, gist en werkt in de gemeente en in de niet-geloo-vige en ongeloovige wereld. Wij moeten allerlei klanken en kleuren eenigszins nauwkeurig trachten te onderscheiden. In 't kort, wij moeten de sprake Gods verstaan.

De Schrift moet ons leeren. In haar moet God tot ons spreken. Naar haar moet onze wereldbeschouwing en levens-

opvatting zijn. Zij moet ons leeren van zonde en genade, vloek en zegen, verwerping en verkiezing, verderf en welgelukzaligheid. Hare natuurbeschouwing moet de onze zijn. Ons zien moet zijn in haar profetisch licht. Buiten de Schrift om weten wij niets met zekerheid. In Gods Woord hebben we den maatstaf voor de beoordeeling en waardschatting van alle dingen en handelingen. Alleen de Schrift weet, wat goed is en kwaad. Zij oordeelt over het verborgen leven van ons eigen hart, en leert ons tevens kennen het eigenlijke leven der wereldvolkeren. Zonder haar wandelen wij in raadselen. Doch ook weer omgekeerd, bij haar licht zien wij het licht. Door haar voorgelicht behoeven wij ons in ons oordeel over den mensch niet te beperken tot zijne uitwendige daden; doch kennen we ook de diepere beweegredenen en motieven zijns harten. Daarom moeten wij nauwkeurig op hare sprake letten, ook als zij tot ons spreekt in type en symbool, in kleur en klank, in vormen en getallen. Hare maten en gewichten en hoeveelheden en berekeningen strekken ons tot leering. Hare teekenen en wonderen, droomen, visioenen, afbeeldingen en zinnebeelden vertoonen ons het werk van den Gods des verbonds, doen ons Zijnen wil kennen, en wijzen ons den weg. Door het geloof in het Woord Gods verstaan wij het ontstaan der dingen en hun voortbestaan, alsmede hunne roeping en bestemming. De Schrift doet ons den mensch kennen, alsmede de beteekenis van zijnen val, en zijne wederoprichting in Christus. In de Schrift beluisteren wij den kreet des opstands en van de ver-smoring in het verderf, maar ook den kreet van het nieuwe leven en van eeuwige blijdschap en verwondering. Zoo leeren wij door de Schrift kennen de strekking van het aardsche paradijs, van de ark der behoudenis, van den schaduwachtigen tempel, van de geestelijke woonstede des Heeren en van de eeuwige tabernakel Gods. In haar licht zien wij de scheids-linie tusschen heilig en profaan, rein en onrein, het erfdeel des Heeren en de gemeenschap van de kinderen der ongehoorzaamheid. Zuiver zijn ook de tegenstellingen der Schrift. Kaïn en Abel, Henoeh en Lamech, Noach en zijne tijdgenooten, Abraham en de koning van Sodom, Jacob en Ezau, Israël en het zeventvoudig wereldrijk van Egypte-Babylon-Rome, de kerk

en het anti-christendom en de heidensche machten van Gog en Magog, moeten in haar licht geplaatst worden. Dan verstaan wij de verhoudingen. En zoo moet het oor te luisteren worden gelegd naar het geween en het gejuich van de kinderen der menschen hier op aarde, zooals de Schrift ons dat te hooren geeft. Zij moet ons het kenmerkend verschil doen zien van het lijden der heiligen en dat der zondaren. En ook zij moet ons doen onderscheiden tusschen het merk- en veldteeken van den Koning der koningen op de voorhoofden van Gods kinderen en het teeken van het beest op de rechterhand der kooplieden van de volgelingen van den vorst der duisternis. Ook nu in onzen tegenwoordigen tijd, en in de praktijk. Dan alleen gaan wij veilig.

En nu is het onze bedoeling om in het licht der Schrift te doen wandelen. Daartoe zouden wij willen arbeiden, ook inzonderheid door een tijdschrift. Wij zouden gaarne vooral op zulke punten de lijnen willen richten, waarop we nu o.i. niet het volle licht van Gods Woord laten vallen. Men duide ons deze laatste uitdrukking niet euvel. Het is onze volle overtuiging, dat er zulke punten zijn. En wij staan in het geloof, dat bij het naderen van den dag des Heeren, en in de ure van verdrukking voor het volk Gods, ook de kennis van Gods Woord zoodanig zal vermeerderd worden, dat er licht zal zijn, zoodat we niet zullen hebben te struikelen om te vallen. Al deze punten hier opnoemen, zou niet gaan. Dat is ook niet noodig. Wij hopen ze van tijd tot tijd, en met voorzichtigheid, naar voren te schuiven. Op één ding evenwel wijzen wij reeds hier, namelijk, dat o.i. de mensch in zijn levensuiting zich niet eventjes in tweeën laat deelen, of ook zou kunnen aflaten van gebruik te maken van alles, wat hem ten dienste staat, en zich er door doen gelden, of ook uit twee beginselen gaan leven: het beginsel der wedergeboorte en dat eener algemeene genade, in gemeenschap met alle menschen. Dat is onmogelijk! Geloo- vigen en ongeloovigen zijn wel één in den wortel van hun natuurlijk bestaan in Adam, maar geestelijk zijn ze twee, en kunnen daarom nooit tot in hun geestelijk-zedelijken levenswortel samengaan en samenwerken. Daarom willen wij

ijveren voor een leven uit den wortel der wedergeboorte, op alle terrein, in elke verhouding, bij alle gelegenheden, en met alle ons ten dienste staande middelen: gaven, krachten, posities, instituties en invloeden. Wij dulden geen halfslachtigheid of practisch dualisme in het leven van Gods kind.

Dit nu is het eigenlijke punt van verschil tusschen ons en de mannen van "The Witness", alsmede de reden voor ons zelfstandig optreden. Wij waren van oordeel, dat er geen wezenlijke basis voor samenwerking van geloovigen en ongelooovigen, in goeden zin des woords, bestaat, nóch in eene z.g. gemeene gratie, gewerkt in het hart des zondaars, door een wonder Gods, terstond ná den val, nóch in iets, dat den zondaar ná den val verbleef. Zij echter wilden zich daar blijkbaar liever niet over uitspreken. Zoodoende waren wij genoodzaakt ons als medewerkers te onttrekken en uit het consortium te treden. Men versta ons wel. Men dwong ons daar toe niet. Geenszins! Niemand had tegen verdere samenwerking ook maar eenig bezwaar. Maar wij zelf waren van gedachte, dat voor de rechte samenwerking noodig was eenheid van gevoelen. En ook wilden wij niet, dat men aan anderen zou toeschrijven eene overtuiging, die alleen *wij* hadden. Indien er voor ons gevoelen moest worden geleden, — gelijk al heel spoedig bleek het geval te zijn, — dan wilden *wij* dat lijden dragen, maar niet op anderen doen neerkomen. Gaarne ook wilden wij onze gedachten verder ontwikkelen; vanwege de uiterste belangrijkheid onzer zienswijze voor de praktijk van het leven van Gods volk in deze tegenwoordige wereld. Want wel hangt onze zaligheid in engeren zin er niet aan; doch onze verhouding tot de wereld wordt er toch grootendeels door bepaald. Terwijl we practisch door de omstandigheden van de Janssen-zaak feitelijk genoodzaakt werden ons nader te verklaren. Wij konden niet wel halverwege blijven staan. Anderen zullen dat straks evenmin kunnen. Ook verstonden wij heel goed, dat de vrienden van Janssen niet stil zouden zitten. De Synodale beslissing moest ongedaan worden gemaakt. En daartoe moest de eerste aanval op ons worden gericht. Dat was te voorzien. Daar hebben wij op gewezen.

Zoo is het ook geschied. Vriend en vijand viel ons aan. Met wapenen aan het Remonstrantisme ontleend. Dat was niet eerlijk. Doch tijdelijk hebben wij ons zulks moeten laten welgevallen. En in ons optreden moesten we tot op zekere hoogte defensief te werk gaan.

Ná de Synode, hopen we, zal dit anders worden. Zooveel aan ons staat, zullen we positief en constructief werken. Afbreken doen we niet, tenzij absoluut noodzakelijk. Volle nadruk zal worden gelegd op hetgeen essentieel is. Doch van de hoofdzaken zullen we niets opzettelijk buiten bespreking laten. We bedoelen de klem van Gods Woord te doen gevoelen langs de gansche linie van alle menschelijke activiteit. Zoodat conflict nergens zal kunnen uitblijven. We bedoelen de geestelijk-zedelijke antithese op den voorgrond te stellen. Bijzonder op zulke plaatsen, waar naar onze overtuiging onjuiste voorstellingen en beschouwingen onder ons heerschen en verkeerde praktijken inslopen. Wij zullen zulks ook dan doen, wanneer zulke denkbeelden en zienswijzen een min of meer theologisch-gereformeerd karakter dragen. Betreffende punten onzer Belijdenis, zooals b.v. art. 36, en Synodale uitspraken zullen we op zoodanige wijze te werk gaan, dat er geen aanleiding zal gegeven worden tot gewettigde critiek. En wij hopen en bidden, dat men ons niet aanvalle op punten, waarmee wij het allen volkomen eens zijn; gelijk men zulks in den laatsten tijd deed. Gaat men daarmee echter toch voort, dan zullen wij evenwel onzen weg gaan. Zeer bijzonder zullen wij zulks doen, indien vroeger of later de beginselen, waarvan Dr. Janssen in zijn onderwijs uitging, opnieuw mochten worden binnengeloodst en erkenning ontvangen. Daartegen staat bij voortduur ons protest.

En eindelijk zei gezegd, dat wij bij wisselende omstandigheden tijd en wijze hopen te weten, en dat wij ons voortaan hoofdzakelijk zullen richten tot hen, die ons in beginsel verstaan en die met ons dezen strijd willen strijden in 's Heeren kracht. Met hen zullen we ons in de nauwst mogelijke gemeenschap stellen, tot elkanders opbouwning in het geloof en in de hope en de liefde. En tot hunne bemoediging en ver-

troosting geven wij hier weer de woorden, die ons onlangs van bevriende zijde werden toegeroepen :

“t Is goed, van tijd tot tijd
 elkander op te scherpen,
 en met vereende vlijt
 de steenen weg te werpen,
 die ons verhinderen
 bemoedigd voort te schrijden;
 zulks voegt Gods kinderen
 van alle taal- en tijden!”

.....

“Wij strijden voor ‘GODS WAARHEID EN GODS RECHT!’

Ons is de Kroon der eere weggelegd,

Die God ons uit GENADE reiken zal,

— En niet slechts ons, maar gansch dat groot getal

Dat zich, met ons, in dit vijandig oord

Heeft vastgeklemd aan GODS ONKREUKBAAR WOORD:

‘De HEER’ bewaart de ziel, die Hem bemint;’

Maar HIJ VERDELGT DIEN HIJ GODD’LOOS BEVINDT!’”

